

Новы Час

СУСТРЭНЕМСЯ НА ПЛОШЧЫ?

Стар. 3

ХЛУСНІ Ў НАШЫМ ЖЫЦЦІ СТАЛА ЗАМНОГА

Агітацыйная кампанія кандыдатаў у прэзідэнты розніца найперш доступам да рэурсаў — чалавечых і матэрыяльных

Стар. 4

БЯЖЫ, КУБІНЕЦ, БЯЖЫ!

Колькасць кубінскіх спартсменаў, якія бягучы ў ЗША, расце ў геаметрычнай прагрэсіі. У Гаване рыхтуюць рэформу спартовай сістэмы

Стар. 12

СОНЕЧКА Ў СТУПАРЫ

Стар. 14

ISSN 2218-2144
9 772218 214401 1 0 0 4 6

ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

ЗААКІЯНСКІ ВЫРАЙ

Нарыс Марыі Мартысевіч

▶ АД РЭДАКТАРА

БЕЛАРУСКІЯ ВЫБАРЫ ПАМІЖ ЗАХАДАМ І УСХОДАМ

Аляксей КАРОЛЬ

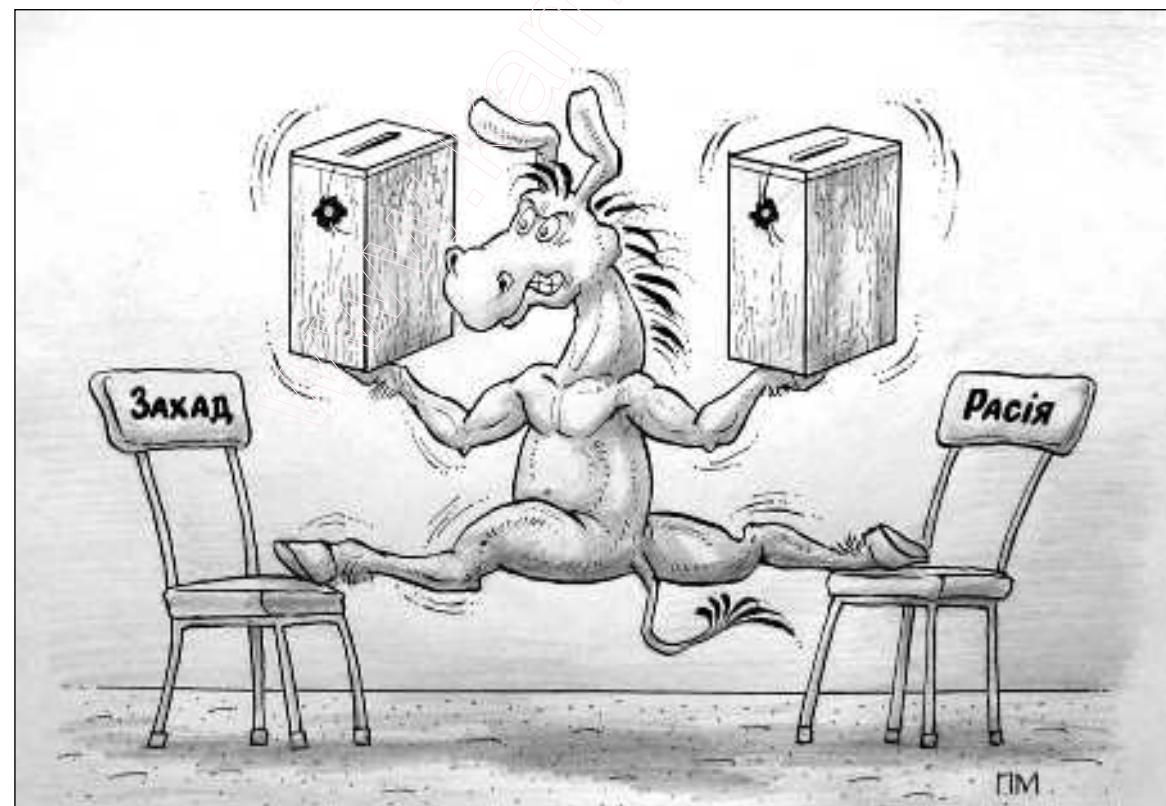
Асаблівасці прэзідэнцкіх выбараў—2010 толькі падкрэсліваюць яе тыповасць як мадэлі аўтарытарных і таталітарных палітычных сістэм. З найбольшай рэльефнасцю гэтая асаблівасці высвежваюць уплыў знешняга фактара, скіраванага ці на падтрымку такіх рэжыму, ці на іх дэмантаж. У нас скрыжаліся абедзве тэндэнцыі.

Калідор пагроз

Гітлераўская таталітарная сістэма пацярпела крах пасля паразы ў гарачай вайне. Савецкая — пасля паразы ў вайне халоднай. Именавіта на скоку савецкай сістэмы аднавілася беларуская мадэль аўтарытарызму (вертыкаль). Не без дапамогі новай-старой расійскай кіроўнай эліты.

Заходнягі ўплыву падчас першай постсавецкай хвалі дэмакратызацыі не хапіла, каб пераадолець геапалітычную перавагу расійскага ўплыву.

Але, як гэта ні парадаксальна, абодва цэнтры ўплыву не адразу ўсвядомілі ўесь маштаб новай геапалітычнай вагі Беларусі ў яе новай якасці — суверэннай незалежнай дзяржавы. Брусьель не заўважыў небяспекі «апошняй дыктатуры ў Еўропе» для ўстойлівасці ўсёй еўрапейскай дэмакратычнай канструкцыі. Масква — памкненню новага беларускага ўладара не толькі пазбавіцца ад васальнай залежнасці, але і прарвацца на крамлёўскі пасад.

Гэта неразуменне і стварыла для А. Лукашэнкі калідор магчымасцей для манеўра, для інтрыгі, для бясконцых клятваў у дружбе — у адзін бок, варожых выпадаў — у другі. Да заклікаў аб стварэнні саюзной з Расіяй дзяржавы і рэальным курсам на самаізоляцыю ад Захаду. Для лавіравання паміж імі. І на tym пратрымацца 16 гадоў з пралангацый на пажыццё ўладарства.

Адсюль і перамены знешнепалітычнага курса як з боку Захаду, так і з боку Расіі, хая і з супрацьлеглым зместам: Захаду — ад палітыкі ізоляцыі да дыялога, Расіі — ад палітыкі братэрства і эканамічных прэферэнций да нафтагазовых і інфармацыйных падзелаў канца XVIII стагоддзя.

Так Беларусь, ці не ўпершыню пасля трох тэртыярыйных падзелаў канца XVIII стагоддзя,

захаду патрэбна дэмакратызацыя Беларусі, што ўжо само па сабе з'явілася б гарантыйя стабільнасці ў цэнтры Еўропы. Расіі ж Беларусь патрэбная як абсалютныя палітычныя сатэліт дзеля ажыццяўлення ўласных вялікадзяржавных планаў. Адначасова глобальны фінансавы крэзіс прымусіў і Захад, і Усход пераацінь эканамічныя выгоды ад супрацоўніцтва з Беларуссю. Аднак пры гэтым ваўзмацненні геапалітычнай вагі Расіі, у tym ліку і за кошт поўнага падпарацавання свайму ўплыву Беларусі, Захад адчуў для сябе небяспеку.

Так Беларусь, ці не ўпершыню пасля трох тэртыярыйных падзелаў канца XVIII стагоддзя,

захаду патрэбна дэмакратызацыя Беларусі, што ўжо само па сабе з'явілася б гарантыйя стабільнасці ў цэнтры Еўропы. Расіі ж Беларусь патрэбная як абсалютныя палітычныя сатэліт дзеля ажыццяўлення ўласных вялікадзяржавных планаў. Адначасова глобальны фінансавы крэзіс прымусіў і Захад, і Усход пераацінь эканамічныя выгоды ад супрацоўніцтва з Беларуссю. Аднак пры гэтым ваўзмацненні геапалітычнай вагі Расіі, у tym ліку і за кошт поўнага падпарацавання свайму ўплыву Беларусі, Захад адчуў для сябе небяспеку.

Безумоўна, асноўным імпульсамі, на якія мусіць реагаваць і Захад, і Усход, з'яўляюцца імпульсы з уладных структур. Але і сігналы ад апазіцыі, хая

і аслабленай рэпрэсіямі, нечага вартыя.

Усім ужо зразумела, што беларуская мадэль выбараў ёсць цалкам імітацыйная мадэль, прызначэнне якой — надаць выгляд законнасці аднаасобнаму ўладару. Гэта не выбары прэзідэнта Беларусі, а, паводле з'едлівага сучаснага фальклору, выбары Лукашэнкі Беларусі.

Але менавіта дзеля прызнання найперш Захадам сваёй улады легітымнасці, і выключна пад упłyvам Захаду, А. Лукашэнка і пайшоў на касметычную лібералізацыю выбарчай сістэмы.

Калі выбары не выбары, а палітычнае барапльба, то натуральная, што і беларуское грамадства, і Захад чакалі ад апазіцыі высілкаў да кансалідацыі, да вылучэння адзінага кандыдата. Менавіта гэта выразна вызначыла водападзел і зрабіла б зразумелым для насельніцтва сэнс і мэты палітычнага супрацьстаяння.

Усю небяспеку для сябе пры такім развароце падзеі добра зразумела ўлада і дала зялёнае свято на рэгістрацыю ўсіх 9 кандыдатаў, растварыўшы такім чынам іх імёны ў агульным катле.

Не варта папракаць апазіцыю за слабасць. Але варта крытыкаць за тое, што яна магла зрабіць, аднак не зрабіла. Трапіла ў пасткту амбіцый лідараў. Не здолела выпрацаўваць імунітэт супраць бацькы аўтарытарызму, вірусаў варожасці і хлусні, зводак і расколаў ў агульным асяродку.

У грамадстве, наскрозь пранізаным ілжай аўтарытарнага рэжыму, адзінай моцнай зброяй апазіцыі ёсць маральнасць, шчырасць памкненні, праўда ў слове і паводзіні.

Працяг на стар. 4 ▶

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

► ПАДРАБЯЗНАСЦІ

«ЗА СВАБОДУ» — ЗА НАЗІРАННЕ

Генадзь КЕСНЕР

Рух «За Свабоду» 19 снежня накіруе на выбарчыя ўчасткі больш за 600 сваіх назіральнікаў. Удзельніцаць у назіранні падчас датэрміновага галасавання гэта грамадскае аб'яднанне лічыць бессэнсоўным, бо назіральнікам забаронена знаходзіцца каля скрыні для галасавання кругласутачна.

Як распавёў журнالістам 15 снежня намеснік старшыні руху «За Свабоду» Юрась Губарэвіч, магчымасць і права весці назіранне за мясцовымі, парламенцкімі і прэзідэнцкімі выбарамі замацавана ў Статуте гэтага грамадскага аўтарства. Вылуччэнне назіральнікаў адбылося на пасяджэнні рады арганізацыі 8 снежня.

«Мы разгледзелі спіс прадстаўнікоў аўтарства і зацвердзілі 634 чалавекі ў якасці назіральнікаў. У адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам, мы маем права вылучаць па аднаму прадстаўніку на ўчастак, гэта азначае, што мы базава ахопліваём 634 участкі, — адзначыў каардынатор кампаніі руху «За Свабоду» па назіранню за выбара-

рамі. — Ужо пасля пасяджэння да нас звярталіся людзі, якія таксама жадалі стаць назіральнікамі, але цяпер у іх засталася толькі магчымасць сабраць дзесяць подпісаў грамадзян і зарэгістравацца менавіта такім чынам. Так што колькасць участкаў, на якіх будуть нашы назіральнікі, будзе крыху большай».

Па словах Юрася Губарэвіча, рух «За Свабоду» таксама накіруе сваіх назіральнікаў на дзесяць выбарчых участкаў, якія знаходзяцца па-за межамі Беларусі. Так, сябры арганізацыі будуть сачыць з выбарамі прэзідэнта ў Боне, Берліне, Празе, Вашынгтоне, Будапешце, Вільнюсе, Рыме, Варшаве і Маскве. Вынікі назірання як у Беларусі, так і ў замежжы мяркуецца выстаўляць у ражыме on-line на спецыяльна створаным дзеля гэтага сайце руху by.

Юрась Губарэвіч заяўві, што рух «За Свабоду» не будзе спецыяльна назіраць за датэрміновым галасаваннем. Паводле слоў палітыка, паколькі Цэнтральная камісія забароніла назіральнікам кругласутачна знаходзіцца на ўчастках для датэрміновага галасавання, то адсачыць верагодныя фальсіфікацыі будзе практична немагчыма. Але дзесяткі прадстаўнікоў руху ўсё ж будуть адсочаць і колькасць выбараў, якія прыйшлі галасаваць датэрмінова.

► МАНІТОРЫНГ

РОЎНЫХ МАГЧЫМАСЦЯЎ НЕ БЫЛО

Генадзь КЕСНЕР

Служба маніторынгу ГА БАЖ 14 лістапада прэзентавала чарговую частку агляду «Асвятленне прэзідэнцкіх выбараў 2010 года ў беларускіх СМИ». Назіранне вялося за 18 дзяржаўнымі і незалежнымі медыямі з 21 лістапада да 10 снежня.

Як адзначыў кіраўнік службы маніторынгу БАЖ Алеś Анціпенка, гэта быў самы актыўны перыяд выбарчай кампаніі, у які кандыдаты ў прэзідэнты праз газеты, радыё і тэлебачанне змаглі звярнуцца да выбаршчыкаў са сваімі праграмамі.

У параўнанні з папярэднімі выбарчымі кампаніямі, умовы доступу кандыдатаў у прэзідэнты да дзяржаўных СМИ палепшиліся. Напрыклад, прэтэндэнты атрымалі магчымасць выступіць у прымым эфіры, час іх выступаў па тэлебачанню быў пасуну-

ты да прайм-тайму, а выступы адбываліся на Першым нацыянальным канале Беларускага тэлебачання.

Алеś Анціпенка, адзначыў, што ў другі раз пасля 1994 года адбыліся таксама і тэледэбаты. «Іх, аднак, нельга лічыць паўнавартаснымі, бо галоўны апанент альтэрнатывных кандыдатаў, дзеючы прэзідэнт, адмовіўся ад удзелу ў іх», — лічыць эксперт.

Як бачна з вынікаў гэтай часткі маніторынту, нягледзячы на то, што ў дзяржаўных мас-медиёх, параўнальна з папярэднімі электаральнымі кампаніямі, палепшиліся ўмовы прамога доступу да іх кандыдатаў, асноўная схема асвятлення выбарчага працэсу засталася нязменнай.

А гэта азначае: факусаванне ўвагі на адным кандыдаце — дзеючым прэзідэнце краіны; рэпрэзентацыя ў якасці галоўных асобаў выбарчага працэсу суб'ектаў, роля якіх (напрыклад, рэгіянальных камісій ці мясцовых уладаў) галоўным чынам тэхнічная; маргіналізацыя апазіцыйных кандыдатаў, іх дзейнасці, гэта ж сама

як і дзейнасці апазіцыйных партый коштам як адмоўных ацэнак, так і наўмыснай мінімалізацыі іх прысутнасці ў дзяржаўных СМИ; стварэнне на фоне неадпаведнай рэпрэзентацыі альтэрнатывных кандыдатаў эфекту адсутнасці выбару ці, больш дакладна, эфекту выбару на карысць аднаго кандыдата.

Апрочтаго, паведамляючы пра дадзеныя розных сацыялагічных апытаўнікаў, часта без указання, хто іх праводзіў, тыя ж самыя СМИ ствараюць эфект перадвызначанасці вынікаў галасавання. Нарэшце, замест падачы розных меркаванняў выбаршчыкаў прысутнічае выразная тэндэнцыя аднабаковага асвятлення выбарчага працэсу праз дыскрэдытаць альтэрнатывных кандыдатаў і станоўчую ці надзвычай станоўчую рэпрэзентацыю дзеючага прэзідэнта.

«Што да недзяржаўнай прэзы, то яна, як і раней, стварала шырокую карціну выбарчага працэсу, а кандыдаты на пасаду прэзідэнта заставаліся яе галоўнымі дзеючымі асобамі, — адзначае Алеś Анціпенка.

► ГАЛАСАВАННЕ

РЭКОРДНЫЯ ТЭМПЫ

Генадзь КЕСНЕР

Калі датэрміновае галасаванне будзе праходзіць такімі тэмпамі, як першыя два дні, то ў Беларусі будзе пабіты рэкорд яўкі да асноўнага дня выбараў.

Пра гэта 16 снежня на прэс-канферэнцыі казалі каардынаторы кампаніі «За справядлівія выбараў».

За першыя два дні на выбарчыя ўчасткі прыйшлі 7,2% выбаршчыкаў, што ў 1,2 разы больш параўнальна з аналогічным перыядам на прэзідэнцкіх выбараў 2006 года. «Калі так пойдзе і далей, то да 19 снежня датэрмінова могуць прагаласаваць 38–40% грамадзян, якія маюць права голосу», — адзначыў старшыня Беларускай партыі

левых «Справядлівія свет» Сяргей Калякін.

Улады, падкрэсліў палітык, актыўна выкарыстоўваюць адміністратыўны рэсурс: кампанія мае звесткі, што кіраўнікі ВНУ, а таксама дэканы і іх намеснікі, напрыклад, Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта (БНТУ) пагражают студэнтам у выпадку адмовы прагаласаваць датэрмінова высяленнем з інтернатаў, праблемамі падчас сесіі і нават адлічэннем.

На ВА «Хімвалакно» кіраўніцтва палохае працоўных тэрактамі, якія нібыта рыхтуе апазіцыя ў дзень асноўнага галасавання, і, каб застацца ў жывых ці не пацярпець у выніку такіх дзеянняў праціўнікаў улады, заклікае сваіх падначаленых прагаласаваць загадзя.

Ужо ёсць і выпадкі істотных разыходжанняў паміж дадзенымі незалежных назіральнікаў і

участковых камісій па колькасці прагаласаваўшых датэрмінова: на адным з участкаў назіральнікі налічылі 77 чалавек, што ўзялі ўдзел у датэрміновым галасаванні, а камісія паведаміла пра 113 прагаласаваўшых.

Намеснік старшыні руху «За Свабоду» Віктар Карняенка распавёў, што з першага дня сябры кампаніі «За справядлівія выбараў» не маюць магчымасці пасылаць і атрымліваць СМС-паведамленні. Аператар мабільнай сувязі адказаў, што не можа разблакаваць СМС-сувязь і не ведае, што насыреч здарылася.

Сяргей Калякін адзначыў, што толькі сябры гэтай кампаніі накіравалі 47 скаргаў на парушэнні заканадаўства падчас датэрміновага галасавання. «Таму сакратар Цэнтрывыбаркаму Лазавік нахабна хлусіць, калі кажа ў дзяржаўных СМИ, што выбаркі не атрымліваюць ніякіх скаргаў на парушэнні выбарчага заканадаўства», — заявіў лідар «Справядлівага свету».

► ВЫБАРЫ

ВОЗЬМУЦЬ КОЛЬКАСЦЮ

Вольга ХВОІН

За хадой прэзідэнцкіх выбараў сочачь больш за 28 тысяч назіральнікаў як з Беларусі, так і з-за межаў.

Цэнтрывыбаркам акредытаў на прэзідэнцкія выбары 1015 міжнародных назіральнікаў. Амаль палова з іх — 406 чалавек — гэта прадстаўнікі місіі Бюро па дэмакратычных інстытутах і правам чалавека (БДПЧ) АБСЕ. Таксама ў краіне цяпер знаходзяцца прадстаўнікі Парламенцкай асамбліі АБСЕ, дыпломатычных і консулультскіх

устаноў, парламентары замежных краін.

У выбарчых камісіях працуе больш за 27 тысяч унутраных назіральнікаў. Найбольш назіральнікаў вылучылі такія грамадскія аўтарства: Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі, Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі, РГА «Белая Русь», Беларуское грамадскае аўтарство.

У выбарчых камісіях працуе больш за 27 тысяч унутраных назіральнікаў. Найбольш назіральнікаў вылучылі такія грамадскія аўтарства: Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі, Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі, РГА «Белая Русь», Беларуское грамадскае аўтарство.

У выбарчых камісіях працуе больш за 27 тысяч унутраных назіральнікаў. Найбольш назіральнікаў вылучылі такія грамадскія аўтарства: Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі, Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі, РГА «Белая Русь», Беларуское грамадскае аўтарство.

Назіранне арганізavalі і сіламі руху «За Свабоду» — 634 чалавекі былі зацверджаны на паседжанні Рады арганізацыі. Прэзідэнцкія выбары цікавяць і СМИ. Цяпер у Беларусі працуе больш за 600 журналістаў замежных СМИ. На выбарах 2006 года было акредытавана 550 замежных журналістаў.

▼ ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

СУСТРЭНЕМСЯ НА ПЛОШЧЫ?

Сяргей САЛАЎЁУ

«Нас пужаюць, а мы не баймся», — гэта дэвіз сённяшняй перадвыбарчай кампаніі. Пасля таго, як шэрагу кандыдатаў у прэзідэнты было вынесена папярэджанне Генпрокуратуры за заклікі выйсці на Каstryчніцкую плошчу Мінска 19 снежня, кандыдаты ў прэзідэнты не толькі не спынілі свае заклікі. Здаецца, яны папросту раззлаваліся.

Кандыдат у прэзідэнты ад Аб'яднанай грамадзянскай партыі Яраслаў Раманчук наўпраст заяўві, што Плошча — частка ягонай перадвыбарчай праграммы, і адмаўляюща ён ад яе не мае намеру. Больш за тое, непітучы Раманчук паабязаў, што вып'е бутэльку віна «з гарла» ў апошні дзень прэзідэнтства Лукашэнкі.

Гэта ён заявіў на сустэречы каля Мінскага лінгвістычнага ўніверсітэта і паўтарыў на наўпрастовых дэбатах на партале TUT.BY. Прауда, каля ўніверсітэта Раманчук папрасіў падтрымача яго лідэра АГП Анатоля Лябедзьку — бо сам Раманчук не ведае, што з ім здарыцца пасля такога «подзвігу». А падчас дэбатаў на партале TUT.BY папрасіў парады, што выпіць, у Мікалая Статкевіча, які ў той жа час заявіў, што ён аматар добрых вінаў.

Здаецца, аллагалізацыя Раманчука сур'ёзна занепакоіла беларускія ўлады. Увечары 11 снежня ў эфіры тэлеканалу «РТР-Беларусь» кіраўнік адміністрацыі прэзідэнта Уладзімір Макей паведаміў пра правакацыі, якія нібыта рыхтуюцца на дзень выбараў. Паводле ягоных словаў, апазіцыйныя кандыдаты на прэзідэнта рыхтуюць 19 снежня на Каstryчніцкай плошчы Мінска правакацыі з ужываннем выбуховых рэчываў.

«Ужо вядома, што яны не збраюцца мірна праводзіць гэта мерапрыемства. Рыхтуюцца групы баевікоў, закупляюцца цёплыя рэчы, піратэ-

нічныя і нават выбуховыя рэчывы», — заяўві Макей.

Гэтую заяву Макея кандыдат у прэзідэнты Мікола Статкевіч расцэнъвае як «спробу запалохаць людзей». На думку палітыка, такія заявы сведчаць пра слабасць улады. «У 2006 годзе тагачасны кіраўнік КДБ Сяпан Сухарэнкі запалохваў людзей нейкім дохлымі пацукамі, якіх мы так і не ўбачылі. Цяпер Макей палохает людзей баевікамі і зброяй», — сказаў Статкевіч.

Названыя заявы Статкевіч расцэнъвае як гарантую таго, што акцыя 19 снежня на Каstryчніцкай плошчы пройдзе мірна. «Яны не будуць прымяняць сілу. Інакш усё тое, што яны казалі, перакладзецца на іх», — лічыць палітык.

Кандыдат Уладзімір Някляеў у сваю чаргу заяўві: «Калі сёння нехта рыхтуе тэракт, дык хіба што ўлада. Сама рыхтуе, сама папярэджвае — чытай, пагражае. А кандыдатам ад апазіцыі ёсць чым заніца: час агітацыі ў нашай краіне кароткі, і ўсе імкнусца атрымаць ад яго максімальны ўзроўень. У тым ліку распавесці пра тое, што выхад на плошчу будзе насыць выключна мірным характером».

Больш за тое, Міністэрства юсціцы Беларусі выступіла з заявай, у якой заклікае кіраўніку палітычных партый і грамадскіх арганізацій не здзяйсняць супрацьзаконных дзеянняў у дзень збораў.

«Міністэрства юсціцы як орган, які рэгіструе інстытуты грамадзянскай супольнасці, заклікала кіраўніку грамадскіх арганізацій, прафсаюзу і палітычных партый выконваць дзеячесць заканадаўства і не дазволіць узягнуць сябе і свае арганізацыі ў палітычныя гульні, якія ладзяць пэўныя асобы, што заклікаюць у дзень збораў да супрацьзаконных дзеянняў, якія могуць парушыць права і законныя інтэрэсы іншых грамадзян», — гаворыцца ў заяве Міністру, распаўсюджанай 15 снежня.

Дзякую Божу, наш Міністру не знаходзіцца на тэрторыі Украіны. Інакш трэба было бы супрацоўніка Міністру адпайваць валяр'янкай ці чымсьці мацнейшым. Можа, настойкай баляршиніку. А можа, увогуле выклікаць «хуткую дапамогу».

Напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў у Беларусі ўкраінская фемінісцкая

ініцыятыва FEMEN вырашыла «падтрымка братэрскі народ, змучаны таталітарным рэжымам кіравання Лукашэнкі». FEMEN правялі манітрынг «Турніце бацьку!» каля сценаў амбасады Беларусі ў Кіеве. Другім пасланнем акцыі было «Шукайце Алеся!» — як заклік уводзіць у палітыку жаночын. Адна дзяўчына выйшла да беларускай амбасады. Распранулася топлес і трymала лозунгі з заклікам скінуць «бацьку». «Мы лічым, што выратаваць Беларусь сёння можа толькі жанчына. FEMEN працягнула беларусам супрацьпастаўці мужчынскому нахабнаму таталітарызму жаночую мяккасць і сілу. Chercher la femme, браты славяне!» — адзначаецца ў блогу FEMEN у Жывым журнале.

Шкада, што нельга паставіць у газету фотадздымкі з гэтай акцыі. Бо будзе прыроўнена да прапаганды парнаграфіі. Надта ж прывабная там дзяўчына.

Тым не менш, у Беларусі пачалося датэрміновае галасаванне. У першы дзень датэрміновага галасавання на выбараў прэзідэнта Беларусі працягнула 3,4% працэнта выбараў. «Датэрміноўка» ідзе з апераджэннем графіку 2006 года.

«У цэлым па рэспубліцы за ўчорашні дзень прагаласавала 3,4% выбараў, унесеных у спісы для галасавання», — адзначыў сакратар ЦВК Мікалай Лазавік.

«У час вучобы, якую мы праводзілі ў абласцях, прасілі не фарсіраваць датэрміновае галасаванне, асабліва ў сельскай мясцовасці», — сказаў сакратар ЦВК. Паводле ягоных слоў, «цияпер, размаўляючы з арганізатарамі выбараў і пытаючыся, як паводзіць сябе насељніцтва, атрымліваем нечаканы адказ. Наадварот, самі сельскія жыхары актыўна ідуць на датэрміновае галасаванне», — адзначыў Лазавік.

Сакратар заяўві, што ў ЦВК не паступала «ніводнага сігналу» з нагоды прымусу да датэрміновага галасавання або нейкіх зблажуя ў працы выбарчых камісій.

У 2006 годзе, паводле паведамленняў з Цэнтравыбаркаму, у першы дзень да скрыні прышлі 3% ад агульнай колькасці выбараў. Усяго ў 2006 годзе датэрмінова працягнула 31,3 працэнта выбараў. Здаецца, зараз гэты рэкорд будзе перакрыты.

▼ ФІГУРЫ ТЫДНЯ

УЛАДЗІМІР МАКЕЙ

Кіраўнік Адміністрацыі прэзідэнта ў эфіры тэлеканала РТР-Беларусь вырашыў прымераць на сябе амплуа былога старшыні КДБ Сяпана Сухарэнкі. Тады спецслужбіст напярэдадні выбараў публічна заяўві, што апазіцыя рыхтуе правакацыі, а спецыяльна навучаныя людзі маюць намер дохлымі пацукамі атруціць ваду ў сталічным трубаправодзе.

Цяпер Уладзімір Макей падзяліўся звесткамі пра тое, якія непрыемнасці чакаюць тых, хто выйдзе на акцыю пратэсту, што плануецца пасля выбараў. «Ужо вядома, што яны не збраюцца мірна праводзіць гэтае мерапрыемства. Ужо рыхтуюцца групы баявікоў, якія закупляюцца цёплыя рэчы, піратэхнічныя і нават выбуховыя рэчывы. Таму апазіцыйныя кандыдаты адзначаюць нацэльваюць людзей, нацэльваюць сваіх прыхильнікаў на правакацыі, на стварэнне выдатнага «малюнку» для заходняга тэлебачання, каб потым сказаць: вось бачыце, якая яна, улада, — жорсткая, як яна жорстка абыходзіцца са сваімі выбарцамі», — распавёў Уладзімір Макей.

У адказ на заяву Макея апазіцыйныя палітыкі накіравалі зварат да кіраўніка МУС, старшыні КДБ і генпрокурору Беларусі з просьбай праведыць гэту інфармацыю. «Калі ў спадара Макея ёсць якія-небудзь факты, якія пачвярджаюць наўгунак выбухоўкі, або нейкія запасы, або групоўкі, што збіраюцца штосьці рабіць на плошчы 19 снежня, трэба абавязкована і неадкладна гэтых людзей арыштаваць. Паказаць па ўсіх каналах тэлебачання, назваць прозвішчы, сказаць, адкуль у іх грошы», — заяўві кандыдат у прэзідэнты Яраслаў Раманчук.

ЮРЫЙ ЖАҮНОЎ

Асацыяцыя «Беларуская федэрацыя футбола» (АБФФ) абвясціла лаўрэатаў гэтага года. Лепшым футбалістам краіны стаў галкіпер піцерскага «Зеніту» і зборнай Беларусі Юрый Жаўноў. Спіс лаўрэатаў 2010 года апублікаваў друкаваны орган АБФФ газета «Усё аб футболе». У аптыманні па вызначэнні лепшых удзельнічалі 468 журналістаў і спецыялістаў. Юрый Жаўноў набраў 407 балаў. Другое месца заняў пайабаронца «Растова» Аляксандар Кульчыцкі (330 ачкоў), а замкніў тройку лепшых форвард барысаўскага БАТЭ Віталь Радзівонаў (297).

Ураджэнец Добрушу Юрый Жаўноў пачаў гуляць у футбол у 7 гадоў, а ў 14 пачаў займацца ў Рэспубліканскай вучэльні алімпійскага рэзерву (Мінск). За час спартовай кар'еры займеў чэмпіёнскія званні ў Беларусі і ў Расіі. У сакавіку гэтага года быў абраўнікам нацыянальнай зборнай Беларусі.

Лепшым гульцом чэмпіянату Беларусі стаў бразільскі пайабаронца БАТЭ Рэнан Брэсан, які набраў 190 балаў. Лепшым беларускім трэнерам стаў настаўнік БАТЭ Віктар Ганчарэнка (217).

Цырымонія ўзнагароджання лаўрэатаў 2010 года адбудзеца 17 снежня.

НАТАЛЛЯ ШКАДУН

Шматдзетная маці з Марілёва Наталля Шкадун праз галадоўку дамагаецаца для сваёй сям'і паляпшэння жыллёвых умоваў. За пяць дзён галадоўкі, як гаворыцца, Наталля, непасрэдна з ей прадстаўнікі ўлады не выходзілі на контакт. Кіраўніцтва мэдыцынскай установы, дзе яна працуе, пераконвае спыніць галадоўку, таму што гэта пагражае здароўю, перадае «Радыё Свабода». Жанчына расказала пра свае жыллёвые праблемы даверанай асобе Лукашэнкі Валеру Шаршунову. «Ён нават нічога не запісаў. Нічога не хацеў слухаць. Адразу адправіў мяне ў грамадскую прыёмную Лукашэнкі. Яму наогул было ўсё адно, хто з якімі праблемамі прыйшоў. Я ўвогуле не магу зразумець, навошта патрэбныя такія давераныя асобы», — кажа Наталля Шкадун.

Яна заяўліла, што будзе галадаць да рашэння сваіх жыллёвых праблемаў. Наталі Шкадун 51 год. У яе вышэйшая адукцыя. Яна практикуючы лекар першай катэгорыі. Ганаравы донар. У яе пяцёра дзяцей. Чацвёра з іх — няпоўнагадовыя. Сям'я абыходзіцца без сацыяльнай дапамогі. У трохпакаёвай кватэры памерам 63 квадратныя метры пражывае дзеўчыца чалавек.

► АД РЭДАКТАРА

БЕЛАРУСКІЯ ВЫБАРЫ ПАМІЖ ЗАХАДАМ І ЎСХОДАМ

◆ Працяг.
Пачатак на стар. 1.

Відавочна, што кампанія 9 апазіцыйных кандыдатаў мае і пазітыўныя вынікі. Найперш сваім інфармацыйным і эмасційным упрыемам праз выступы ў прымым эфіры, і асабліва ў тэледбатах, дзе ўсе кандыдаты спрацавалі адзінай камандай, звярнуліся да грамадства па сутнасці з адзінм пасланнем: мы ўсе — апазіція існуючай палітычнай сістэмы, дзеynamу начальніку дзяржавы. На вачах развеяўся створаны прапагандай міф: «а хто замест яго». Аказваецца, ёсьць. Здольныя і адэксватныя, адукаваныя і прывабныя. Розныя, на любы густ. Развеўся і другі міф пра адсутнасць у апазіціі канструктыўнай праграмы.

З вуснаў кандыдатаў публічна прагучала столькі крытыкі і ў такіх адкрытых фармулёўках, колькі грамадскасць не чула за ўсе 16 гадоў. І за якія яшчэ ўчора прыцягвалі да суду, штрафавалі і адпраўлялі па этапу па наўмысна прыдуманым артыкуле за абразу гонару. За якія арыштоўвалі тыражы газет і зачынялі газеты.

Свабодна слова, пікеты, сходы, мітынгі і шэспі ў забароненых яшчэ ўчора месцах адчуваўна разрэздзілі атмасферу страху, паднялі градус грамадскай ак-

тыўнасці. Аднак, вельмі б хачеў памыліцца, не настолькі, каб безыменная дзяяўтка апазіційных кандыдатаў магла зламаць жалезны ўладны сцэнар падліку галасоў. 9 апанентаў у беларускіх умовах — гэта несур'ёзна і для Захаду, і для Усходу.

Захадні вектар

Адсутнасць адзінага, няздольнасць дэмакратычных сілаў да аўяднання з'явілася дадатковай прычынай, якая паўплывала на змену пропорцый у стасунках Захаду з апазіціяй і ўладамі на карысць апошняй. З разлікам паспрабаваць наўпрост уздейнічаць на палітыку Мінска. А вось дзеля чаго?

Дзеля прагматычных эканамічных выгод? Наўрад ці гэты маты — асноўны. Хутчэй, дзеля лібералізацыі беларускай эканомікі — матывація афіцыйна агучаная Брусаэлем. Але не цаной адыходу, як папракалі ЕС некаторыя беларускія палітыкі, ад прынцыпаў каштоўнасцей. Вернасць ім, пацвярдзенне гатоўнасці ЕС да аднаўлення базы дамоўленасцей з Беларуссю толькі пры ўмове, калі Мінск зробіць крокі ў бок выканання прынцыпаў дэмакратыі, правоў чалавека і вяршэнства права, — гучаць паставяна з вуснаў усіх еўрапейскіх палітыкаў, на ўсіх узоруях.

Але ніхто не адмяняў тайнай дыпламатыі. І не выключана, што А. Лукашэнка атрымаў нейкі пакет прапаноў па лібералізацыі палітычнай сістэмы Беларусі пад тыя ці іншыя гарантіі для сябе. Ва ўсялякім разе, асцярожная і разыгтая фраза аб нейкім пераходным плане, даведзеным да беларускіх улад, прагучала з вуснаў еўракамісара Штэфана Фюле на яго прэсавай канферэнцыі па выніках візіту ў Мінск.

Але пайсці на сапраўды свабодныя выбары, а значыць, рэальна рызыкаўца страты пасады, немагчыма для Лукашэнкі. «Может бытъ, я только сейчас готов исполнять президентские полномочия в полном объеме», — душэўна дзяліўся ён сваімі думкамі з trybuny Useebelaruskaga sходу, — потому что, еще раз подчеркиваю, я знаю весь мир».

Усходні вектар

Дзеля захавання сваёй улады А. Лукашэнка зноў разварнуўся ў бок расійскага кіраўніцтва. Ці яго разварнулі? Здаўся на яго міласць? І на якіх умовах? Ці наогул без умоў? Сустрэча беларускага кіраўніка з презідентам Расіі Мядзведзевым і дасягнутыя імі дамоўленасці для балышыні грымнулі як нечаканасць.

Але ці сапраўды нечаканасць. А можа, усё ж падрыхтаваная нечаканасць, вынік паспяхова рэалізаванага плана? Ва ўсялякім разе, для ўважлівага наглядальніка не засталося незауважаным, як сцішылася хвала інфармацыйнай вайны. Што ўжо на сустрэчы спадара Нарышкіна, кіраўніка спраў Адміністрацыі расійскага презідэнта, з беларускімі журналістамі, прагучала гатоўнасць Масквы дараваць свайму беларускаму візіву яго выпады. Услед за Нарышкінам прагучала і паблажліва ад Пущына — наконт хатнія сваркі паміж родзічамі.

Эта тлумачэнне сталася вельмі папулярным пасля маскоўскага прымірэння. Лукашэнка атрымаў палітычны падарунак не толькі пад выбары, але і эканамічны на доўгі час пасля выбараў — прэферэнцыі па нафтавых мытах і цэнтрах на газ. Па розных ацэнках — ад 2 да 4 мільярдаў долараў у год. (не восьем, што быті, але можна пратрымацца і пазбавіца ад боязі сацыяльнага выхуху).

Стала відавочнай канчатковая мэта інфармацыйнай вайны, разгорнутай Масквой супраць Мінска, — не мадэрнізацыя, не сапраўдны дэмакратычны перамены, пра што не раз заяўлялася, а «укрошэнне строптивага», прывядзенне яго да васальнай залежнасці. І ўсе ранейшыя па-

пярэджванні спісаны як адпраўаны хлам. У тым ліку і вось гэта выказванне прэсавага сакратара расійскага презідэнта: «Лукашенко сделал невозможным возврат к прежним отношениям».

Але дастаткова перагарнуць старонкі гісторыі, каб упэўніцца, што аўтарытарныя рэжымы не маюць незваротных кропак, маральных аблежаванняў, пачуцця годнасці. І толькі сапраўды дэмакратычная Расія, калі яна такой стане, не будзе ўяўляць сабой пагрозы незалежнасці Беларусі. Пакуль што гэтая пагроза толькі ўзрасла.

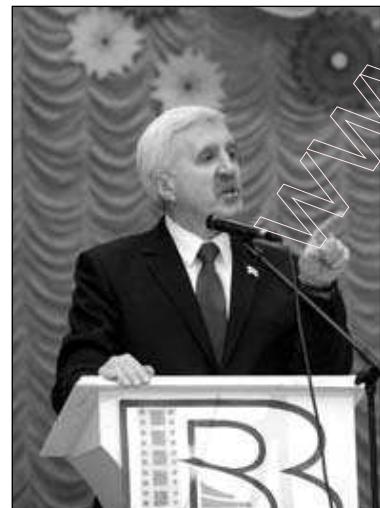
Зразумела, што А. Лукашэнка не змірыцца з ролія васала. Невыпадкова ж на Усебеларускім сходзе з яго вуснаў зноў прагучалі туго па СССР і ідэя аднаўлення нейкага цэнтра сілы на нашай на славянскай, на беларускай зямлі. Але перамога яго пірава, як на маскоўскім напрамку, так і ў Беларусі.

Хутчэй за ўсё, адпаведныя лічбы за абранине Лукашэнкі на чарговы тэрмін будуть намаляваныя, як заўсёды. І мы не ведаем, якой на гэты раз будзе Плошча. Плошчай надзеі, пачаткам пераможнага руху да хуткіх перамен? Але ведаем дакладна, што гэтыя яперамены можам ажыццяўіць толькі мы самі. І ніхто — ні Захад, ні Усход — не можа зрабіць гэтага за нас.

► КАНДЫДАТЫ

ХЛУСНІ Ў НАШЫМ ЖЫЦЦІ СТАЛА ЗАМНОГА

Вольга ХВОІН

Агітацыйная кампанія кандыдатаў у прэзідэнты розніца найперш доступам да рэсурсаў — чалавечых і матэрыяльных. Нехта можа ладзіць гадзінны выступ-ход у Палацы рэспублікі з трансляцыяй на ўсю краіну, а хосьці едзе за сотню кіламетраў дзеля сустрэчы з некалькімі дзесяткамі выбарцаў.

Кандыдат ад партыі БНФ Рыгор Кастусёў едзе ў Вілейку на сустрэчу з выбарцамі. Выбары ў снежні напраўду нязручныя. На дварэ холадна, цямнене рана, у людзей думкі пра дом і калядныя святы, а не пра лёсавызначальную падзею дзяржавы. Дарога па цёмным заснеканым шасэ падаеца крыху ірэальнай — чаму гэтаму чалавеку не сядзіцца ў цяпле, калі праца яго падаеца сізіфава?

— Стаміўся фізічна за гэты час, — прызнаеца кандыдат у прэзідэнты Рыгор Кастусёў, але тут жа з імпэтам расказвае пра свае паездкі па рэгіёнах. — У Брэсце на сустрэчу са мной чыноўнікі не прыйшлі, дык нават сумна без іх, пытанняў правакацыйных ніхто не задае. Нестае адреналіну, а мене падабаецца, калі востра.

За час выбарчай кампаніі Кастусёў мае намер аб'ехаць каля 50

гарадоў і пасёлкаў краіны — «ад Хоцімска да Камянецца». Пакуль едзем да Вілейкі, спадар Рыгор ахвотна адказвае на пытанні, гаворыць проста, без гонару.

— Стадленне да Лукашэнкі ў краіне рознае. Ёсьць тыя, для каго ён кумір, ёсьць і тыя, хто прыглядваецца да альтэрнатыўных кандыдатаў. Нядайна на сустрэчу прыйшлі бабулі, адкамандзіраваныя Саюзам ветэранаў. Спачатку пытанні правакацыйныя задавалі, а пасля падышли ў фое і хваліць пачалі, маўляюць, я такі добры. Чуткі даходзілі, што і ў Адміністрацыі прэзідэнта да мяне прыязна сістэма, а з Магілёўскага выканкама чыноўнік неяк сказаў, што маральна перамога за мной. Відаць, абміркоўвалі гэту тему ў сваіх колах, ёсьць разуменне, што і ёдэй маюць права на жыццё.

У Вілейку Рыгор Кастусёў крыху спазняеца, калі ўхаводу ў мясцовы Дом культуры на тумбе для аўтографаў вісіць плакаты з выявамі Кастусёва, дзвёры ДК запеленены афішамі выбараў, інфармацыйный пра кандыдатаў і анонсам канцэрту П'ехі. Спадар Рыгор забягае ў залю і, не пера-

водзячы дыху, — да мікрофону. Паводзіцца сябе даволі ўпэўнена. Калі парадноўваць з яго манераю трымашца на публіцы пару месяцаў таму і цяпер, то прагрэс відавочны. Гаворыць пра сельскую гаспадарку, аграрнадрэзд, сілавую структуру, мову, культуру.

— Я нічога супраць кітайцаў не маю, але свая кашуля бліжэй да цела, таму троба, каб нашы дзецы вывучаюць беларускую мову, каб адчуваць сябе беларусамі. Інакш праз нейкі час беларусы будуць вымушаны размаўляць па-кітайску. Ім дзесяць мільёнаў туды, дзесяць сюды... — даводзіць пра сумнія перспективы вытульнай нацыі краіны кандыдата.

Людзі спакойна слухаюць Кастусёва, па рэпліках з залі, па згодных кіёўскіх галовамі бачна, што на сустрэчы многа прыхільнікаў. Падымаецца нейкі дзесяцок: «Вось вы правильна гаворыце ўсё, але што наконт заробкаў, бо гэта галоўнае. Мы заробак атрымліваем 30-га, а за кватэру трэба плаціць да 25-га, хіба гэта правильна?» Рыгор Андрэевіч сваіх патэнцыйных выбарцаў супакойвае цытатамі ад Пракаповіча, прыкладамі са свайго жыцця. Ужо пасля сустрэчы завізываецца дыскусія з жанчынамі, якія працуяць у выбарчых камісіях. Яны праконваюць кандыдата, што ніякіх фальсіфікацый ніколі не можа быць.

— Я на свае вочы бачу чыстыя бланкі з подпісамі ўсіх сябраў камісіі, вы хочаце, каб я

зараз паверху сваім вушам і не паверху сваім вачам? — кажа спадар Рыгор.

Ад фальсіфікацый размовы перацяклі да Плошчы, адна з жанчын прасіла гарантый, што яе дачка, калі туды пойдзе, застанецца жывая і здаровая...

Калі Рыгор Кастусёў выходзіў з Дома культуры пасля сустрэчы, то плакаты з яго выявай ужо былі пазрываныя. Мясцовыя партыйцы разводзілі рукамі: «Зрывай нехта, не паспяляем вывешваць».

— Калі аднойчы зменіца ўлада, то даказаць, што Лідзія Ярмашына фальсіфікала выбары, будзе цяжка. Доказы будуць на тых, хто дакументы, пратаколы падпісваў. А гэта старыні камісій. А ёй што прад'явіць? Не думаю, што недзе будуць дакументальна аформленыя загады на махінацыі, — разважае спадар Рыгор на зваротнай дарозе ў Мінск. — Не думаю, што ў некага ёсць канкрэтны план наконт Плошчы. Так, напрацоўкі ёсць. Але хто дакладна ведае, што будзе? Мы сустракаліся з некаторымі кандыдатамі, размаўлялі пра Плошчу. Ніхто не хоча браць на сябе адказнасць за магчымыя ахвяры, весці людзей на барыкады. І нашай партыі не трэба гэта, не трэба заплямліваць сябе крываў, бо каштоўнасць чалавечага жыцця несудзносная з амбіцыямі. Увогуле, пытанні ў цяпле больш, чым адказаў. Але хлусні ў нашым жыцці стала замнога, і з ёй трэба сканчаць, немагчыма жыць у хлусні.

МЕРКАВАННЕ

ЛУКАШЭНКУ ПЕРАМОЖА ПАДОБНЫ

Кандыдат у презідэнты Уладзімір Някляеў прапанаваў сваім калегам-супернікам па презідэнцкай выбарчай кампаніі супольна сысці з дыстанцыі. Станаўчага адказу на гэтую прапанову не было, а некаторыя кандыдаты гаварылі, што пра такую ідэю даведаліся са СМИ, а не ад Уладзіміра Пракопавіча ці прадстаўнікаў яго перадвыбарчага штабу. Згоды ў шэрагах кандыдатаў як не было, так і няма. Ментальны і рэальный слабіны апазіцыйных кандыдатаў у презідэнты ацэньвае кандыдат філасофскіх навук Уладзімір Падгол.

Уладзімір Падгол

Ці была эфектыўнай прапанова Уладзімера Някляева ўсім альтэрнатыўным кандыдатам зняца з выбараў?

— Гэта быў палітычны блеф, падобны на дэмарш Някляева, калі ён сышоў з тэледэбатаў. Сыход з дыстанцыі ўсіх альтэрнатыўных кандыдатаў быў гравіруючым пасля першага дня датэрміновага галасавання. Як толькі назіральнікі выведуць з участкай, не дазволіць ім прысутнічаць там унаучы, наступны дзень трэба ўсім здымашца. Бо гэта сведчыць, што пачынаеца начине ўкідванне бюлетэняў, выбары скончыліся, пачалося палітычнае махляўства.

Сёлета падчас кампаніі не было гучных пераследаў актыўістаў апазіцыі, але не трэба забывацца, што СМИ — гэта чацвёртая ўлада, таму ў час выбараў непрарыўнага падзелу эфірнага часу не можа быць. Кандыдаты атрымалі гадзіну для выступаў і гадзіну для дэбатаў на БТ, у той жа час Аляксандр Лукашэнка толькі на Усебеларускім сходзе выступае ў прымым эфіры трох гадзін. Вялікая хіба апазіцыйных кандыдатаў, што яны не засяродзілі ўвагу грамадскасці на гэтым факце. Калі вы вылучаецеся ў презідэнты, то змагаіцеся па ўсіх правілах бітвы.

Што вы разумееце пад бітвой?

— Расійскі тэлеканал НТВ паказвае серыял «Хроны бацька». Пасля першай серыі актыўісты апазіцыі выйшлі да Акадэміі навук з партрэтамі зніклых палітыкаў. Тэледэбаты. Я ўключаю тэлевізар з чаканнем, што на тумбе перад Яраславам Раманчуком, Андрэем Саннікам (а ён бышам бы арганізуе штомесячныя акцыі «Мы памятаем»), Уладзімірам Някляевым, які ўзяўся гаварыць праўду, будучы стаяць фотаздымкі зніклых палітыкаў. Кожны з кандыдатаў меў магчымасць пераўзыці Аляксандра Казуліна па вастрыні ўзнятай проблемы. Чаму не паказалі партрэты гэтых людзей, не працывалі Лукашэнку, які гаварыў генпрокурору Бажэлку: «Ты давёў мяне да знемажэння. Я начамі не сплю, глытаю жменямі таблеткі. А ты капаеш, капаеш пад мяне! Кінчэ шукаць Захаранку і Ганчара. Вам што, трэба каб апазіцыя насіла труны з іх целамі па Мінску?» Кандыдаты мусілі заклікаць Аляксандра Лукашэнку аддаць родзічам целы, даць пахаваць гэтых людзей. Не адбылося гэлага. Прамаўчалі, партрэты не выставілі, баязліўцы. Для мяне кампанія амаль скончылася пасля гэтых тэледэбатаў.

— Вам не падаецца, што такі падыход мог бы адштурхнуць выбараў, бо і так нямала негатыўную агульную агульную кампанію?

— Адна справа, як Статкевіч стварае вобраз тэрміната, а іншая — па-чалавечы сказаць: «Лукашэнка прызнаецца, што вінны ў знікненні людзей, як ён можа кіраваць краінай!» Казулін у 2006 годзе скарыстаўся тым жа прынцыпам, працытаваўшы Лукашэнку. У выніку апошні на Усебеларускім сходзе заявіў, што калі не будзе мець свайго дома, то пойдзе па краіне, і людзі па чарзе будуть даваць яму пераначаваць: «Ім (лідарами апазіцыі) пляваць на моі лёс. На гейкі лёс аднаго чалавека. Хай нават презідэнта. Бог ты мой! Яму трэба асабняк там нейкі пабудаваць, мільён у кішэню пакласці. Ды я выжыву, па добрых людзях пайду, яны мяне на кожную ночь прымуць, пераначаю і так сваё жыццё пражыву да ста гадоў!» Тады свой выступ ён фактывна прысыцці завочнай палеміцы з Казулінам, бо вымушаны быў апраўдаўца.

— То бок ціпер немагчыма сыграць на эканамічных пытаннях, як спрабавалі зрабіць кандыдаты?

— Польская «Салідарнасць» выбухнула, калі рэзка падвыслі кошты на мяса. У 1990-я гады на Мінскім трактарным заводзе прафсаюзы лідар зарабіў сабе вядомасць, калі прыкаваўся кайданкамі да станку на знак пратэсту, што перасталі рабочым выдаваць мыла. Ціпер падобнай падставы для сацыяльнага вы-

буху няма, хация кошты на хлеб растуць няўмольна. Толькі што ўлады гэта робяць пакрысе, а пад выбары якічэ прыкармліць падвышэннем заробкаў, бясплатным праездам для школьнікаў.

— Гэта неразуменне сітуацыі ці проста слабасць кандыдатаў, іх каманды?

— Пытанне не да мяне, а да кандыдатаў.

— Якія тэмы, апрач зніклых людзей, мусілі ўзняць палітычныя апанаенты Лукашэнкі, але не зрабілі гэлага?

— Існуе дамова пра стварэнне Саюзнай дзяржавы, што, на маю думку, антыканстытуцыйна, бо частка суверэнітэту дэлегуецца Саюзнай дзяржаве. АДКБ

Калі ставіць мэту перамагчы Аляксандра Лукашэнку, то трэба мець разуменне, чаму яго падтрымліваюць, чаму ён выклікае давер і нават любоў у некаторых

— паліцэйскія войскі хуткага рэагавання. Чаму маўчанне? Трэба сказаць, што яны супраць мытнага саюзу, адзінай эканамічнай прасторы з Расіяй. Агульная хіба кандыдатаў, акрамя Рыгора Кастусёва, што ніхто з іх не гаворыць пра выхад з гэтых дамоваў, пра тое, што забіраюць наш суверэнітэт. Нямногі ведаюць, што на 19 снежня запланаваная сустрэча кіраўнікоў Беларусі і Pacii, каб стварыць Адзінную Эканамічную Прастору. Мытны хаўрус з Расіяй і АЭП — гэта страта нашай эканамічнай незалежнасці. Гэта пакрокавае паглыннанне Беларусі Расіяй.

А Лукашэнка ціпер выйграе: едзе ў Москву, зноў свецицца на экранах тэлебачання, падпісвае дамову аб адзінай эканамічнай прасторы, размова ідзе аб нафце, мытках. Людзі не разбіраюцца і думаюць, што ўсё будзе па-старому. Атрымліваецца, кандыдаты

не выйшлі на агульнадзяржаўны ўзровень, не той маштаб.

— Хто з кандыдатаў для вас найбольш моцны?

— Ніхто. Ніхто з іх не змог кінуць выклік Лукашэнку. У Міколы Статкевіча дваравая рыторыка: «Эй, ты, подлый трус, выходи!» Вось такую агрэсію выбарцы ўспрымаюць адмоўна. Спачатку трэба паказаць дзяржаўнасць, а пасля зваць на барыкады. Нават Дзмітрый Ус, які мае проблемы з маўленнем, выглядаў больш прывабна як канкрэтны палітычны бізнесмен з канкрэтнаю мэтай: «Я прыйшоў на презідэнцкія выбары, каб змяніць заканадаўства».

Да слова, за час выбарчай кампаніі быўлі рэпрэсіі, хация нам і паказваюць як ліберальную. У Віцебску быў затрыманы Барыс Хамайды за пікет у падтрымку байкоту, прыязджалі назіральнікі з АБСЕ, і Хамайду вызывалі. Дык вось пытанне да Някляева, чаму ён не паехаў у Віцебск, ніяк не адрэагаваў на затрыманне Хамайды, які выступіў з ідэяй Някляева? Атрымліваецца, што лідар кампаніі «Гавары праўду» маўчыць, калі яму тое нязручна. А пасля абураеца, што яго не падтрымліваюць, калі агучыў сваю прапанову. Гэта імітацыя праўды. У Някляева ёсьць сродкі, але няма спраў. Ідэя «Гавары праўду» папросту дыскрэдытаўная. Прыклад з Барысам Хамайдам не адзінкавы. Каб зараз я становіча ацаніць дзейнасць Уладзіміра Някляева, то ён мусіць не хлусіць ніводнага разу.

Презідэнцкія выбары ва ўмовах таталітарызму можа выиграваць той чалавек, які выйграе іх маральна да афіцыйнага абліяўлення выбараў. Бо што бы ні зрабіў пасля афіцыйнага старта кампаніі, праагранда скажа, што твае дзеянні толькі дзеля выбараў. Выйграваць выбары Някляеву трэба было за пяць год. Народ мог паверыць у шчырую дзею, дзеля абароны інтарэсаў многіх людзей, у нешта самаахвярнае, шчырае.

Калі ставіць мэту перамагчы Аляксандра Лукашэнку, то трэба мець разуменне, чаму яго падтрымліваюць, чаму ён выклікае давер і нават любоў у некаторых. У Аляксандра Лукашэнкі моцны архетып, архетып Перуна, які, паводле міфалогіі, мае здольнасць заганіць злых сіл на сілы назад у свае сковішчы, і таму непераможны. Адпаведна, мусіць з'явіцца чалавек з няменшай энергетыкай, які зможа яму супрацьстаяць. Да таго ж у Лукашэнкі феномен сацыяльнага ідала, якім ён стаў у 1993 годзе, калі прачытаў даклад пра карупцыю.

Феномен сацыяльнага ідала мае некалькі аспектаў. Першае: людзі на ірацыяналным узроўні імкнущы зліцца з ідалам, хочуць яго чуць і бачыць. Новыя пакаленні таксама ментальна абраюцца Лукашэнку. Існуе ідэалагема — скарочаны сказ, які адлюстроўвае стан ментальнасці. У нас праагранда апелюе да стабільнасці, што нам не патрэбны рэвалюцыі, перамены, якія прыносяць кепскі вынік.

Як перашыбіць сацыяльнага ідала? Гэту сінуну можна працівіць толькі тады, калі з'явіцца суперідал, які вышесніць з мазгога людзей Лукашэнку. Паглядзіце, яшчэ няма заробку ў 500 долараў, а ўжо ў галовы ўбітае абяцанне на тысячу долараў.

ГРАМАДСТВА

▼ КАЛОНКА КАНСТАНЦІНА СКУРАТОВІЧА

НАХАБНІК ДЗЕМЯНЦЕЙ

**Непасрэдна перад
прэзідэнцкімі
выбарамі ўлада
вырашыла скрыстаць
прапагандысцкія
паслугі многіх вядомых
у краіне дзеячаў. І тых,
хто сёння мае элітны
сацыяльны статус,
і тых, што былі, як
кажуць, знакавымі
фігурамі ў мінулым.**

Былыя парламентары, былыя прэм'еры, былыя спартсмены, сённяшнія лідэры грамадскіх аўяднанняў і рухаў.

Па сваіх адметных асабістых якасцях па-за межамі канкурэнцыі аказаўся былы старшыня Вярхоўнага Савета БССР Мікалай Дземянцей. Людзі сталага веку, якія памятаюць яго лапідарна-трапны выраз пра дэпутатаў, што «скаліваюцца ў заднім праходзе», задаволена ўздыхнулі — жывыя стары краснабай! Адначасова жахнуліся — якая, пардон, бязглаздзіца. Спачатку Мікалай Іванавіч гаварыў як па пісанаму і, мусіць, тое, што было патрэбна яго суразмоўцу-журналісту з БелТА. Ён добрым словам памяяну выбранае некалі для Беларусі прэзідэнцкае праўленне, ухваліў таго чалавека, якога час абраў заняць гэту пасаду.

Не было нічога дзіўнага, што ён адмовіў «асобным прэтэндэнтам на галоўную пасаду ў краіне» ў праве заклікаць народ на плошчу, бо «шлях экстремізму — гібелльны шлях». Маўляў, ён крымінальны, нікуды не вядзе ў сэнсе сацыяльна-еканамічным, але падлягае пераследу па закону.

Так яно ў Беларусі і ёсьць, і ёсьць адпаведныя законы, і калі будзе патрэба, будуць напісаны яшчэ больш адпаведныя. Вядома ж, у нас існуе такі падзел працы — адны закон пішуць, а іншыя змушаюць усіх асташтніх яго выконваць. Таму першыя стаяць над законам, другіх закон бароніць, а абсолютную большасць трэціх — змушае выконваць, як некалі лічыў Ленін, волю праўчага класа. Такіх вось Мікалай Іванавіч.

Пакуль таварыш Дземянцей распавядайд пра сваё разуменне сучасных палітычных ды сацыяльных рэалій, ўсё было добра. Але нейкія чыніцікі, так бы мовіць, другое «Я», падштурхнуў яго да гістарычных экспурсаў. У выніку мы даведаліся, што ўсе распады буйных геопалітычных аўяднанняў (ці гэта развал Свяшчэннай Рымскай Імперыі, ці Савецкага Саюза) вядуць да агромнітай затрымкі ў развіціі дзяржавы. Гэта ўжо нейкае сапраўднае ноў-хаў у сацыяльных навуках.

Бо раней лічылася, што Савецкі Саюз ёсьць дзіцём ад пазашлюбнай сувязі Кацярыны Другой з Карлам Марксам, а акказаўца, ён стаўся нашчадкам феадальна-тэакратычнай дзяржавы, створанай імпертарам Аттонам Першым, якія з сярэдзіны 16 стагоддзя называлася Свяшчэннай Рымскай Імперыяй германскай нацыі, пасля 1806 года — Германскім Рэйхам, пасля 1933 года Трэцім рэйхам. Но Гітлер, калі ўзначаліў яго, для ажыццяўлення гістарычнай справядлівасці паставіў мэтай аднавіці нямецкі парадак ва ўсіх краінах, якія некалі ўваходзілі ў склад Першага рэйха. А за кампанію (дзяля пашырэння жыццёвой просторы германскай нацыі) вырашыў прыхапіц і тое, што да рэйха ніколі не належала — Беларусь, Украіну, лепшую (еўрапейскую) частку Расіі. Да вясны 1945 года аўяднаным нацыям, у кампаніі якіх годную ролю адыгралі і беларусы, удалося адбіцца ад Гітлера. І гэта сталася вышэйшая праявай сацыяльнага прагрэсу за ўесь час пісьмовай гісторыі чалавечтва.

Прынамсі, так лічылася да гэтага самага часу. Да такой думкі схіляўся насељнікі Італіі, Аўстріі, Венгрыі, Чэхіі ды іншых краін Цэнтральнай Еўропы, якія некалі былі больш-менш самастойнімі правінцыямі імперыі германскай нацыі. Увогуле, калі кінуць погляд на палітычную карту свету, то амаль пра кожную сучасную краіну можна сказаць, што яна некалі была ці правінцыяй, ці нават калоніяй той ці іншай імперыі. Адны належалі германцам, другія — туркам, трэція — англічанам ці партугальцам.

І каб не распад імперый, так і засталіся б правінцыямі. Тое ж самае і з Беларуссю, хоць яна мела іншых гаспадароў. Разожданні Мікалая Іванавіча пра сівую дайніну ўвогуле смешныя. Бо нельга ж уяўіць былога намінальнага прэзідэнта Савецкай Беларусі, які маркотна круціць глобус у роздуме, што яшчэ падключыць да складу Беларускай імперыі. Але енкі пра СССР, без распаду якога не было б нашай дзяржавы, па-першое, надакучылі, па-другое, маюць усе прыкметы дзяржаўнага злачынства. Но ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, якую ўхваліў Дземянцей за ўключэнне прэзідэнцкай формы кіравання, запісана, што яна з'яўляецца сувереннай унітарнай краінай. І з гэтай нагоды нікія (хоць бы па-старэчаму настальгічныя) разожданні на тэму, як яно было бы лепей, з'яўляюцца недапушчальнымі.

Даўно трэба зразумець усім (асабліва тым, хто дзякуючы Віскулям атрымаў у рукі ўладу і не зброецца яе аддаваць), што дзяля незалежнасці Беларусі СССР падлягаў разбурэнню. Як некалі Карфаген для Рыма.

Пры мнозстве гарантаваных беларускімі правамі, Канстытуцыя не дae нікому, ні адной асобе, права ставіць пад сумнёў факт яе незалежнасці існавання.

Такім нахабнікам можна хіба паспачуваць. Маўляў, старое, што малое. Але толькі пасля судовага выраку.

► ВЫБАРЫ

КОЖНЫ ПАВІНЕН БАРАНІЦЬ СВАЕ ПРАВЫ

Алена ВАРАЖБЕЙ

**Міжнародны дзень правоў
чалавека праваабаронцы
адзначылі выхадам на вуліцу.
Яны нагадалі беларусам пра
тое, што за свае права трэба
змагацца.**

У Мінску на цэнтральным праспекце мінакам раздавалі 10 снежня Усейгульную дэкларацыю правоў чалавека і ўлёткі супраць смяротнага пакарання. Гэта праблема, як лічыць праваабаронцы, вельмі вострая ў Беларусі. «Хочацца, каб людзі ведалі больш, што гэта за праблема і ў чым яна заключаецца. Но насамрэч інфармацыі на гэтыя конт вельмі няшмат у Беларусі. І таму мы раздаём гэтыя ўлёткі,

каб інфармаваць грамадзян», — паведаміла Валерыя Саўчанка, супрацоўнік Беларускага Хельсінскага камітэта.

Яна адзначыла таксама і неабходнасць забеспечэння ў Беларусі права на свабоду мірных сходаў, на атрыманне і распаўсюджванне інфармацыі. «І насамрэч шмат іншых правоў. У прынцыпе, усе права, усе 30 артыкулаў Усейгульной дэкларацыі правоў чалавека людзі павінны ведаць. І тое, што дзяржава павінна забяспечваць гэтыя права. І тое, што яны могуць патрабаваць забеспечэння гэтых правоў. На мой погляд, кожнае з іх парушаеца. Канечно, нейкія права больш, нейкія менш. Але ўсё ж такі гэта так», — мяркуе Валерыя Саўчанка.

Усейгульная дэкларацыя правоў чалавека была прынятая Генеральнай Асамблéй ААН 62 гады таму. Для Беларусі, як ад-

► ЛІЧБЫ

РЭАЛЬНАЯ ПАДТРЫМКА

Андрэй РАСІНСКІ

**Дзеючы прэзідэнт не
мае нават 50-працэнтнай
падтрымкі. Да такай выніковы
можна прыйсці, звыходзячи
з цалкам афіцыйных лічбаў,
калі зрабіць папраўку
на фальсіфікацыйную
арыфметыку.**

Адна з заўсёдных загадак беларускіх выбараў — сапраўдныя рэйтынгі кандыдатаў. Паводле дадзеных НІСЭПД, на пачатку выбарчай кампаніі Лукашэнку падтрымлівала 48,2% выбарцаў. Украінская сацыялагічная кампанія «ТНС-Украіна» заяўляла, што ў лістападзе за дзяйнага краініка прагаласавала б 55% чалавек. А расійскі сайт «Рэгnum» ледзьве даваў яму 33,3% галасоў.

Але ўкраінская кампанія праце па замове тэлеканала АНТ. На радзіміе яе абвінавачвалі ў фальсіфікацыі дадзеных на карысць замоўцы. «Рэгnum» увогуле не заўважае як сацыялагічная служба і з'яўляеца рупарам імперскай пропаганды.

Якія лічбы рэальнаяя? Зрабіць ацэнку нам дапамогуць

афіцыйныя дадзеныя. Паводле прэзідэнцкага Інфармацыйна-аналітычнага цэнтра, за Лукашэнку гатовыя галасаваць 71,8% чалавек.

Зразумела, гэта не тое, што ёсьць насамрэч, а заяўлены піланавы працэнт. Але, каб нават падрыхтаваць план, трэба ведаць реальную сітуацыю. На яе потым накручваюцца фальсіфікацыйныя лічбы. А калі нам вядомы фальсіфікацыйны дадатак, то можна здагадацца і пра реальнасць.

Маецца некалькі чыннікаў фальсіфікацый, а менавіта:

- маніпуляцыя са спісамі;
- самаабвешчаныя лічбы: старшыня камісіі папросту вымаўляе, колькі ёй загадалі, незалежна ад реальных падлікіў;
- датэрміновая галасаванне.

Усе гэтыя метады, задзейнічныя разам, гарантавалі залімітныя лічбы падтрымкі, так што прэзідэнт нават сам заяўляў: «Гэтыя выбары мы сфальсіфікавали».

Першыя чыннікі фальсіфікацый ацаніць складана, але сёлетнія выбары вельмі спрашчаюць сітуацыю. Рэжым імітуе ліберализацыю і нават намякае, што можа празрыста падлічыцца галасы. Прынамсі, у вялікіх гарадах.

значыў кіраунік праваабарончага цэнтра «Вясна» Алесь Бяляцкі, гэты дакумент зараз з'яўляецца вельмі актуальным. Таму што большасць дэклараўных у ім правоў чалавека ў Беларусі амежаваныя ці знаходзяцца пад уціскам з боку ўлады.

«За 16 гадоў выбудавана моцная таталітарная сістэма, якая абмажоўвае літаральна ўсе пазіцыі і грамадскіх, і палітычных, і сацыяльных правоў, — сказаў праваабаронца. — Дастатковая ўзгадаваць хаду бабавязковыя контракты пры паступленні на працу. І вялікія праблемы з экалагічнымі правамі. Закрытыя амэркаванія сітуацыі падбудове АЭС гэта паказала. Таму куды не плюнь, усюды ты наткнешся на рулы беларускага чыноўніка».

У артыкуле 21 Дэкларацыі пазначана, што кожны чалавек мае права прымаць удзел у кіраванні сваёй краіны. Непасрэдна альбо праз свабодна абраных прадстаўнікоў. Гэта права гарантавана і Канстытуцыяй. Але, як нагадаў Алесь Бяляцкі, на працягу апошніх 16 гадоў выбары ў Беларусі не прызнаваліся міжнароднай супольнасцю. «Мы таксама лічым, што гэтыя выбары фальсіфікаваліся. І сёлетнія выбарчая прэзідэнцкая кампанія таксама, на жаль, не адрозніваецца ў лепшы бок», — падкрэсліў ён. Па тым, як яна ідзе, на думку праваабаронцы, вынікі гэтых выбараў спрагнаваныя.

«Насамрэч кожны можа быць праваабаронцам і павінен быць. Таму што падляжачы каменю вада не цячэ. І трэба змагацца за свае сацыяльныя, грамадскія, палітычныя, культурныя, экалагічныя права», — лічыць Алесь Бяляцкі. Толькі такім чынам, як зазначыў праваабаронца, можна дабіцца павагі да правоў чалавека і дэмакратыі ў грамадстве.

Такім чынам, застасцца галоўны каронны нумар — датэрміновае галасаванне.

На пачатку дапусцім, што ў галоўны дзень і датэрмінова людзі галасуюць аднолькава. Але — цяпер сачыце за рукамі. Усе датэрміновыя галасы адходзяць да Лукашэнкі.

Тады атрымліваецца так:

Няхай датэрмінова прагаласавала 30%. Тады ў дзень выбараў Лукашэнка набірае 71,8–30–41,8% галасоў. Але гэта толькі лічба ад тых, хто галасаваў у дзень выбараў.

Але атрыманая намі патаемна афіцыйная ацэнка — завышана. Я дапусціў, што людзі штодзень галасуюць аднолькава. Але «датэрміновінкі» — бюджетнікі і студэнты, і гвалтоўнае галасаванне ім любові да ўлады не дадае. А калі ўлічыць, што значная частка з тых, хто не прыходзіць галасаваць, робіць гэта свядома, пратэстуючы такім чынам супраць рэжыму, то рэальнаяя лічба падтрымкі дзеючага прэзідэнта вагаеца паміж 30–35%.

Гэта падувагу яшчэ не браліся цудоўныя фокусы са спісамі і Цэнтрабаркамаўскія лічбы ад галавы, што таксама гарантавана завышаюцца працэнт за крэатуру. А гэтыя фокусы разка зніжаюць і без таго не самыя ўдалыя вынікі.

Але ўсю праўду мы пакуль яшчэ не даведаемся.

20 СНЕЖНЯ, ПАНЯДЗЕЛАК

J
06.00, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».

06.45 Nota Bene.
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.05 Навіны.

07.05, 08.10, 18.50, 01.20 Зона X.

07.30, 08.25, 11.50 Дзялэвое жыццё.

08.30 «У свеце матараў».

09.10 Культурныя людзі.

09.40 Меладраматичны серыял «Маруся».

10.40 «Славянскі базар». Абранае.

12.10 Меладрама «Птушка шчасця».

14.05 Жаночае ток-шоў «Жыццё як жыццё».

15.20, 19.15 Навіны рэгіёна.

15.40 «OFF STAGE LIFE».

16.05 Nota Bene.

16.30 Серыял «Спальны раён» (Расія).

17.15 Меладраматичны серыял «Маруся».

18.25 Программа «Акно ў Еўропу».

19.25 «КЕНО».

19.30 «Арэна». Программа аб спорце.

20.00 Інфармацыйны канал.

22.00 Серыял «Доктар Хаўс-5» (ЗША).

23.20 Драма «Анёл» (Францыя).

01.25 Дзень спорту.

H

06.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.20 Нашы навіны.

06.15 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

09.15 Контуры.

10.20 «Жыць здорава!».

11.10 «Выклик». Шматсерыйны фільм.

12.20 «Дэтэктыў».

13.10 «Кантрольны закуп».

13.45 «Модны прысуд».

14.50 «Зразумець. Прабачыць».

15.25 «Хачу ведаць».

16.15 «Дзікі маладнік».

16.50 АНТ прадстаўляе: «бітва тытанаў».

18.20 «Зваротны адлік».

19.00 Чакай мяне.

20.00 Час.

21.00 Навіны спорту.

21.05 «Галасы».

23.35 Навіны спорту.

23.40 «Пятля для горада».

00.45 «Віёла Тарараканава. У свеце злачынага запалу». Шматсерыйны фільм.

01.35 Начныя навіны.

TB
06.00, 07.30, 09.30, 10.30, 11.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».

06.10 «Міншчына».

06.20 «Раніца. Студыя добра гастрою».

07.40 «СТБ-спорт».

07.45 «Раніца. Студыя добра гастрою».

08.30 «Ля параднага пад'ездзу».

09.35 «Вялікі сняданак».

10.05 «Ліць гісторыя».

10.40 «Багатая і хаханая». Тэленавэла.

11.40 «Званая вячэрка».

12.35 СТБ прадстаўляе: «Маладняк».

13.50 «Зорны рынок».

15.00 Фільм «Гаспадар тайгі». СССР, 1968 г.

16.50 «Рэпарцёр СТБ».

17.10 «Наша справа».

17.20 «Міншчына».

17.30 «Званая вячэрка».

18.30 «Праўда».

20.10 «СТБ-спорт».

20.15 «У тэму». Актуальнае інтэрв'ю.

20.30 Фільм «Казка пра жанчыну і мужчыну». Украіна, 2008 г.

22.55 «Сталічны футбол».

23.25 Фільм «Павадыр». Беларусь, 2001 г.

aq
06.35 Моладзеўы серыял «Універ» (Расія).
07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Тэлебарометр.
08.05 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
09.00 Серыял «Сямейны дом» (Расія).
10.10 Камедыя «Каханне і галубы» (СССР).
12.05 Пра мастацтва.
12.30 Школа рамонту.
13.35 Рамантычная меладрама «Бальная сукенка».

14.55 Мультсерыял «Дракончык і яго сабры» (Канада).

15.20 Пазакласная гадзіна.

15.35 Тэлебарометр.

15.55 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

16.50 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).

18.00 Серыял «Сямейны дом» (Расія).

19.05 «Андрэй Бембель: смерць, перамога, слава». Дакументальны фільм.

19.35 Калыханка.

19.55 Тэлебарометр.

20.00 Інфармацыйны канал.

22.00 Футбол. Чэмпінат Англіі. Прэм'ер-ліга. Манчэстэр Сіці - Эвертан. Прамая трансляцыя.

23.55 Авертайм.

00.25 Футбол. Чэмпінат Англіі. Прэм'ер-ліга. Агляд труда.

РОССИЯ
07.00 «Раніца Расіі».

09.00 «Карціна свету».

09.55 Надвор'е на тыдзень.

10.00 «Гарадок».

10.20 «Ранішняя пошта».

11.00 Весткі.

11.30 «Ефрасіння». Тэлесерыял.

12.20 «Кулагін і партнёры».

12.50 «Пакой смеху».

13.50 Навіны - Беларусь.

14.00 Весткі.

14.30 «Аб самым галоўным». Ток-шоў.

15.25 «Сапраўданае жыццё».

16.15 Тэлесерыял «Дворык».

16.50 Навіны - Беларусь.

17.00 Весткі.

17.20 «Кулагін і партнёры».

17.50 Тэлесерыял «Чорная багіня». Расія.

18.50 «Ефрасіння». Тэлесерыял.

19.50 Навіны - Беларусь.

20.00 Весткі.

20.30 Тэлесерыял «Чорная багіня».

21.00 Серыял «Сямейны дом» (Расія).

21.30 «Меладрама «Упершыню замужам» (СССР).

21.55 Футбол. Чэмпінат Англіі. Прэм'ер-ліга. Агляд труда.

22.50 Авертайм.

03.25 «Запал па культуры».

14.05 Камедыя меладрама «Я не я» (Расія). 1-я серыя.

15.15 Мультсерыял «Дракончык і яго сабры» (Канада).

15.40 Пазакласная гадзіна.

15.55 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

16.50 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).

18.00 Меладраматичны серыял «Сямейны дом» (Расія). Заключная серыя.

19.05 Лірyczная камедыя «Лёгкае жыццё» (СССР).

20.50 Калыханка.

21.10 Тэлебарометр.

21.15 Беларуская часіна.

22.15 Камедыя серыял «Інтэрны».

22.55 Моладзеўы серыял «Універ» (Расія).

23.30 «Спорт-кадр».

00.00 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

HTB
06.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.40 Сэння.

06.05 Інфармацыйны канал «НТБ раніцай».

08.40 «Рускія сенсацыі». Інфармацыйны дэтэктыў.

09.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

10.20 «Весткі».

10.20 «Кватэрнае пытаннне».

11.25 «Жаночы погляд».

12.10 «Да суду».

13.35 Баявік «Кодэкс гонару».

15.10 «Справа густу».

15.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

16.25 Сераўял «Вяртанне Мухтара».

18.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

22 СНЕЖНЯ, СЕРАДА

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00,
15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.00 Навіны.

06.05 Дзень спорту.

06.10, 07.10, 08.15 «Добрый раніцы, Беларусь!».

07.05, 08.10, 18.50, 01.00 Зона X.

07.30, 11.50 Дзелавое жыццё.

08.35 Сфера інтэрсаў.

09.10 Камедыйная меладрама «Маргоша».

10.10 Серыял «Спальны раён» (Расія).

10.45 Меладраматичны серыял «Маруся».

11.40 Відэофільм цыклу «Зямля беларуская».

12.10 Камедыя «Час радасці» (Расія).

14.05 Здароўе.

14.30 Альманах вандравання.

15.20, 19.15 Навіны рэгіёна.

15.40 «OFF STAGE LIFE».

16.05 Программа «Акно ў Еўропу».

16.30 «Праверка чутак».

17.05 Серыял «Спальны раён» (Расія).

17.40 Меладраматичны серыял «Маруся».

19.25 «Спортлато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.

19.30 «КЕНО».

19.35 Зямелнае пытаннне.

20.00 Камедыйная меладрама «Маргоша».

21.00 Панарама.

21.55 Серыял «Доктар Хаус - 5» (ЗША).

23.15 Прэм'ера. Меладрама «Пізанская вежа» (Расія).

01.05 Дзень спорту.

16.15 «Заручальны пярсцёнак». Шматсерыйны фільм.

17.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.

18.15 Навіны спорту.

18.20 «Шчаслівія разам». Серыял.

18.55 «Хай кажуць».

20.00 Час.

21.00 Навіны спорту.

21.05 «Цёкі».

22.20 Асяроддзе пасялення.

23.40 Навіны спорту.

23.45 «50 каплюшыкаў для пані Монікі».

00.50 «Віёла Тараканава. У свеце злачыннага запалу». Шматсерыйны фільм.

01.40 Начальная навіны.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».

06.10 «Мінічына».

06.20 «Раніца. Студыя добра гастро».

07.40 «СТБ-спорт».

08.30 «Правілы згону». Серыял.

09.30 «Аўтапанарама».

10.00 «Пляц гісторый».

10.40 «Багатая і хаканая». Тэленавэла.

11.30 «Далёкія сваякі».

11.40 «Званая вячэр».

12.35 «Дарослья гульні». Серыял.

13.50 «Не хлусі мне!».

14.40 «Студэнты International». Серыял.

15.30 «Дурні, дарогі, гроши». Гумарыстычны серыял.

16.50 «Новыя падарожжы дылетанта».

17.20 «Мінічына».

17.30 «Званая вячэр».

18.30 «Дарослья гульні». Серыял.

20.00 «Сталічныя падрабязнасці».

20.10 «СТБ-спорт».

20.15 «Добры вечар, маляня».

20.25 «Правілы згону». Серыял.

21.25 «Пляц хвілін».

21.30 СТБ прадстаўляе: «Місія сакрэтная. Гісторыя зневажнай выведкі Беларусі».

22.05 «Дабро пажаліца».

22.55 «Мінск і мінчане».

23.25 «Дурні, дарогі, гроши». Гумарыстычны серыял.

00.20 «Сустречная паласа». Серыял.

01.15 «Баец. Нараджэнне легенды». Серыял.

06.35 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).

07.00 Ладная раніца.

08.00 Тэлебарометр.

08.05 Камедыны серыял «Інтэрны».

08.35 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вілакабрытанія).

09.30 Меладраматичны серыял «Сямейны дом» (Расія). Заключная серыя.

10.40 Лірчычная камедыя «Лёгкае жыццё» (СССР).

12.25 Спорт-кард.

12.55 «Рэпартэр «Беларускай часіны».

13.45 Медычныя таемніцы.

14.15 Камедыйная меладрама «Я не я» (Расія). 2-я серыя.

15.20 Мультсерыял «Дракончык і яго сябры» (Канада).

15.35 Пазакласная гадзіна.

15.50 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

16.45 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вілакабрытанія).

17.50 Дэтэктыў «Без асаблівых прыкмет» (Украіна). 1-я серыя.

18.55 Хакей КХЛ. «Дынаама» (Мінск) - «Барыс» (Астана). Прамая трансляцыя. У перапынку: Калыханка.

21.20 Тэлебарометр.

21.25 Беларуская часіна.

22.25 Камедыны серыял «Інтэрны».

23.05 Меладрамы серыял «Універ» (Расія).

23.40 Рэальны свет.

00.10 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

06.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.40 Сення.

06.05 Інфармацыйны канал «НТБ раніца».

08.35 «Воччная стаўка».

09.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

10.20 «Дачыны адказ».

11.20 «Развод па-руську».

12.10 «Да суду».

13.30 Баявік «Кодэкс гонару».

15.10 «Справа густу».

15.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

16.25 Дэтэктыўны серыял «Вяртанне Мухтара».

18.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

19.35 Прэм'ера. Крымінальны серыял «Ліцейны».

21.40 Прэм'ера. Вострасюжэтны серыял «Брат за брата».

00.05 Вострасюжэтны серыял «Віntавая лесвіца».

06.30, 13.00, 14.00, 17.00, 17.30, 02.15 Вось дык так!!!

10.00 Біятлон. Кубак свету ў Славеніі (Паклюка). Змяшаная эстафета.

11.00 Скачки з трампліна. Кубак свету ў Швейцарыі (Энгельберг). HS 137.

12.00 Тэніс. Дабрачынны матч у Швейцарыі (Цюрих).

14.45 Скачки з трампліна. Кубак свету ў Швейцарыі (Энгельберг). HS 137.

15.45 Басанож на свеце: «Ежа з джуングляў».

19.10 «Варганы», дак. фільм, Беларусь.

19.30 Калыханка для самых маленьких.

19.40 На колах.

20.10 Вагон.

20.20 Навігатар.

20.40 Госць «белсату».

21.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).

17.05 «Мой родны горад», серыял.

17.30 «Доктар Марцін», серыял.

18.20 Без рэтушы: «Бывай, зброя?..», 2010 г., Беларусь.

18.45 Басанож па свеце: «Ежа з джуングляў».

19.10 «Варганы», дак. фільм, Беларусь.

19.30 Калыханка для самых маленьких.

19.40 На колах.

20.10 Вагон.

20.20 Навігатар.

20.40 Госць «белсату».

21.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў выданне).

21.25 Маю права (прававая программа).

21.45 Эксперт.

22.05 «Кэздзі», маст. фільм, 1976 г., Аўстралія.

23.45 Аб'ектыў.

06.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сен

24 СНЕЖНЯ, ПЯТНІЦА

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00 Навіны.
06.05 Дзень спорту.
06.10, 07.10, 08.15 «Добрый раніцы, Беларусь!».
07.05, 08.10 Зона Х.
07.30, 11.50 Дзялівое жыццё.
08.35 Сфера інтэрсаў.
09.10 Камедыяна меладрама «Маргоша».
10.10 Серыя «Спальны раён» (Расія).
10.45 Меладраматычны серыял «Маруся».
11.40 Актульнае інтар'ю.
12.10 Камедыяна меладрама «Снягурка для дарослага сына» (Украіна).
14.05 «Школа доктара Камароўскага» (Украіна). Ток-шоу.
14.30 Кулінарнае шоў «Кухар дома» (ЗША).
15.20, 19.15 Навіны рэгіёна.
15.40 «Эпоха».
16.45 Жаночае ток-шоў «Жыццё як жыццё».
17.55 Меладраматычны серыял «Маруся».
19.25 «КЕНО».
19.30 «Зона Х». Вынікі тыдня.
19.55 Камедыяна меладрама «Маргоша».
21.00 Панарама.
21.55 Святочнае багаслужэнне на Раство Хрыстова (г.Вілейка). Прамая трансляцыя.
23.55 Святочная служба з Ватыкану. Прамая трансляцыя.
00.55 Калядны канцэрт Венскага філарманічнага аркестра (Аўстрыя). Частка 1-я.
01.55 Дзень спорту.

16.10

Навіны спорту.
16.15 «Заручальны пярсцёнак». Шматсерыйны фільм.
17.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
18.00 Нашы навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 «Чакай мяне». Беларусь.
18.55 «Поле чудаў».
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 АНТ прадстаўляе: «Што? Дзе? Калі?» у Беларусь. Зімовая серыя гульняй. Фінал.
23.05 Фільм «Тры дні».
00.45 Камедыя «Слушачка».
02.30 Начныя навіны.

06.00

07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30

«24 гадзіны».

06.10 «Міншчына».

06.20 «Раніца. Студыя добра гастрою».

07.40 «СТБ-спорт».

07.45 «Раніца. Студыя добра гастрою».

08.30 «Правілы згону». Серыял.

09.30 «Аўтапанарама».

10.00 «Пляц гісторый».

10.40 «Багатая і каханая». Тэленавэла.

11.30 «Далёкія свяякі».

11.40 «Званая вячэр».

12.35 «Дарослыя гульні». Серыял.

13.50 «Не хлускі мне!».

14.40 «Студэнты International». Серыял.

15.30 «Дурні, дарогі, гроши». Гумарыстычны серыял.

16.50 «Рэпарцёрская гісторыі».

17.20 «Міншчына».

17.30 «Званая вячэр».

18.30 Ток-шоў «Лёс».

20.00 «Сталічныя падрабязнасці».

20.10 «СТБ-спорт».

20.15 «КВ3. Першая ліга». Фінал.

22.55 «Відзімко-невідзімко». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.

23.40 Фільм «Фантан». ЗША, 2006 г.

01.20 Фільм «Мост у Тэрабію». ЗША, 2007 г.

07.00 ЛАДная раніца.

08.00 Тэлебарометр.

06.00, 09.00, 11.00, 13.00 Нашы навіны.

06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

09.05 «Жыць здорава!».

10.25 «Мая жонка мяне прычараўала».

Шматсерыйны фільм.

11.05 Навіны спорту.

11.10 «Выклік». Шматсерыйны фільм.

12.20 «Дэтэктывы».

13.05 Навіны спорту.

13.10 «Кантрольны закуп».

13.45 «Модны прысуд».

14.50 «Зразумець. Прабачыць».

15.25 «Хачу ведаць».

16.00 Нашы навіны.

06.35 Дзень спорту.

06.45 Мультфільмы.

07.15 Існась.

07.40 «Добрый раніцы, Беларусь!».

08.50 Каляднае віншаванне.

09.00, 12.00, 15.00, 19.00 Навіны.

09.10 Здароўе.

09.45 Кулінарнае шоў «Кухар дома» (ЗША).

10.15 Маствацкая гімнастыка. Міжнародныя дзіцячыя спаборніцтвы «Baby cup».

11.20 Музычная камедыя «Саламяны каплялошки» (СССР), 1-я і 2-я серыі.

14.05 «Казка аб цары Салтане». Мультфільм (СССР).

15.15 Навіны рэгіёна.

15.35 Вакол планеты.

16.15 «Праверка чутак». Інфармацыйна-аналітычнае праграма.

16.45 Nota Bene.

17.10 «Дарога на Еўрабачанне». Канцэртная праграма.

18.00 «Баша лато».

18.50 Латарэя «Пяцёрачка».

19.25 «КЕНО».

19.30 Песня года. Канцэрт. Частка 1-я.

21.00 Панарама.

21.50 Песня года. Канцэрт. Частка 2-я.

01.10 Калядны канцэрт Венскага філарманічнага аркестра (Аўстрыя). Частка 2-я.

02.35 Дзень спорту.

07.00 «Суботняя раніца».

08.00, 09.00 Нашы навіны.

09.05 Камедыяны серыял «Мая выдатная няня», 2004 год.

09.45 «Здароўе».

10.35 «Смак».

11.15 «Разумніцы і разумнікі».

12.00 «Артур і мініпуты». Анимацыйны фільм.

14.00 «Хвіліна славы».

16.00 Нашы навіны.

16.15 Навіны спорту.

16.20 Камедыя «Слушачка».

18.20 АНТ прадстаўляе: «Адзін супраць усіх».

16.10 Навіны спорту.

16.15 «Заручальны пярсцёнак». Шматсерыйны фільм.

17.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.

18.00 Нашы навіны.

18.15 Навіны спорту.

18.20 «Чакай мяне». Беларусь.

18.55 «Поле чудаў».

20.00 Час.

20.30 Нашы навіны.

21.00 Нашы навіны.

21.15 Нашы навіны.

21.30 Нашы навіны.

21.45 Нашы навіны.

21.50 Нашы навіны.

21.55 Нашы навіны.

21.5

26 СНЕЖНЯ, НЯДЗЕЛЯ

07.45 Дзень спорту.
07.55 Мультфільмы.
08.45 «Зброя». Цыкл дак. фільмаў.
09.00, 12.00, 15.00, 19.00 Навіны.
09.10 «Арсенал».
09.40 Альманах вандраванняў.
10.10 У свеце матараў.
10.45 «Культурныя людзі». Інфармацыйна-забаўляльная праграма.

11.20 «Школа доктара Камароўскага».
12.10 Камедыяна меладрама «Закаханы па ўласным жаданні» (СССР).

13.55 Хакей для ўсіх.
14.35 Замелчнае пытаннне.

15.15 Навіны рэгіёна.

15.35 Адмисловы эпартаж АТН «ШРЫ-ЛАНКА: кропля ў моры».

15.45 Прэм'ера. Сямейная трагікамедыя «Марлі і я» (ЗША).

18.05 Суперлато.

19.20 Дакументальная-біяграфічны цыкл «Мая праўда» (Украіна).

20.30 «Спорлато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.

20.50 «КЕНО».

21.00 У цэнтры ўвагі.

22.25 Фільм тыдня. Камедыя «Змёрзлая з Маямі» (ЗША).

ВЕРСІІ

КРЫІВАЯ СУБОТА. ШТО ГЭТА БЫЛО?

Алег НОВІКАЎ

**Нядайня падзеі на
Манежнай плошчы ў Маскве
(бойка фанатаў і АМАПу
з-за забойства каўказцамі
балельшчыка «Спартака»)
выклікалі цікавую палеміку
у расійскім грамадстве.
Аналітыкі, эксперты, блогеры
намагаюцца зразумець
месца падзі ў глабальным
палітычным праце.**
**Прапануем падборку самых
папулярных версій.**

Версія 1.

Хуліганства

«Рэакцыя фанатаў звычайнай. Калі б'юць нашых, усе астатніе не маюць рацыі па вызначэнні. Міліцыя, на іх думку, павінна была арыштаваць каўказцаў расстраляць, разарваць, знішчыць. Напляваўшы на КК, КПК і іншыя законы. Даўняя рэакцыя каментатараў. Адны сталі называць гэтую сацыяльным пратэстам, хтосьці ўбачыў тут канфлікт цывілізацый, некаторыя — праваю фашызму. А я мяркую, што гэта простае хуліганства. Падстава для яго — нацыянальная непрыязніца да каўказцаў. Але якая можа быць нацыянальнасць у гопнікаў? Руская? А ці яны па-руску пісьменна пісаць умеюць? Ды каб не было каўказцаў, яны б маглі прычапіцца да каго заўгодна. Вось усё кажуць: Сталін, Сталін... А што б зрабіў Сталін? Я думаю, што ён бы распушціў каманду «Спартак», а ўсіх яе заўзятараў адправіў падтрымліваць каманду «Кальмскія шахты» («Эхо Москвы»).

Версія 2.

Правакацыя пуцінскай фракцыі ў Крамлі з мэтай аслабіць пазіцыі ліберальнай фракцыі Мядзведзева

«Канкурэнцыя паміж двума нашымі правадырамі, як і

Бясконцыя шэрагі прыгожых, моцных маладых людзей,
у якіх няма генетычнага савецкага страху,
а ёсць толькі агонь, лютасць

канкурэнцыя наогул, ідзе ў першую чаргу за тое, што вызначае павестку дня. Пакуль там стаялі пытанні пра абарону журналістаў і мадэрнізацыю, безумоўна, лідэрам быў Мядзведзеў. Зараз грамадства пераключылася на праблему забеспечэння грамадскай бяспекі. А гэта ўжо Уладзімір Пуцін... Камусыці выгодна паказаць, што Мядзведзяў не можа разабрацца з сітуацыяй» (Міхаіл Дзялягін, Інстытут праблем глобалізацыі).

Версія 3.

Маніфест грамадзянскай супольнасці, хаця і ў незвычайнім выглядзе

«Тут і ксенафобскі пратэст, і сацыяльная незадаволенасць і моладзевы кураж. Не чырвоны май 1968-га ў Парыжы, але ў нечым яшчэ і больш павучальны. Ва ўмовах бездапаможнай і бескарыснай рыторыкі ўлады (прадзяцей, моладзь, інавацыі і падтрымку навукі) па-за дзяржаўнай прасторай нарадзілася новая сацыяльная рэальнасць. Калі хочаце — грамадзянская супольнасць. Прыглыбленіем структуры грамадства зусім не такія, якімі яны ўяўляюцца людзям, што пратестуюць ад імя грамадзянскай супольнасці» («Рускі обозрэватель»).

Версія 4.**Версія 4.**

Нацыянальная руская рэвалюцыя

«Хто такія рускія? Дэгенераты. Алкаголікі. Невядомыя менеджары сярэдняга звяза з марай пра адпачынак у Турцыі. Са-мадзяржайная злодзеяў. Калісці вялікі народ, які ператварыўся ў паслухмінных спажывецкіх маштаў. Апалітычны народ, які... які даказаў, што ён не скадіна. Галоўная плошча краіны. Бясконцыя шэрагі прыгожых, моцных маладых людзей, у якіх няма генетычнага савецкага страху, а ёсць толькі агонь, лютасць. Плошча зліваеца ў адзінкі крыку: «Рускія, наперад!», які аддаеца страшным пахавальным звонам у вушах усіх палітолагаў, аглютальнікаў, аналітыкаў і іншай прыстойнай чистай публікі. Рускія доўга запрагалі, аднак хутка паедуць».

Версія 5.

Праява нарастаючай думкі пра неабходнасць выхаду Паўночнага Каўказу са кладу Расіі

«Мы ваявалі за Каўказ? Так, ваявалі! Толькі свет мяняеца і имперыі разбураюцца! У нас дэмаграфічны «рускі крыж», які страшней

з любых амерыканцаў. Галоўнае цяпер — гэта зберажэнне рускага народа, а не панты з іржавымі ракетамі! Як вы не разумееце, гэта рэальнасць. Рэальнасць такая, што, утрымліваючы Каўказ, краіна канчатковая надарвецца і атрымае перманентную вайну па ўсёй тэрыторыі. Вы ваяваць на Каўказ пойдзеце? Ці суседская хлопчыка адправіце? Як балбатаць, дык усе героі. Як разважаць пра веліч Расіі — таксама. Амерыкай палахоец? Мне асабіста амерыканец у любым выпадку больш зразумелы, чым абрэк з горнага аула! Пра былую веліч траба забыцца, хоць бы на час» (Newland.ru).

Версія 6.

Вынік прапаганды нацыянализму як афіцыйнай ідэалогіі сучаснай Расіі

«У любой заходніх Еўрапейскай краіне, калі бо Ѹоці нейкі тэлеканал выдае ў эфір шоў, у якім прадстаўнікі якой-небудзь нацыянальнасці былі паказаны так абразліва і карыкатурна, як таджыкі ў «Нашай Раши», дык на наступны ж дзень калі офісу гэтага тэлеканала прайшла б масавая маніфестацыя пратэсту. І не выключана, што яна вылілася б у пагром рэдакцыі. А ў Расіі ўсё смяяюща з таго, як два хлопца здзекуюцца з таджыкай. «Гэтая джамшуды і раўшаны» — так зараз адгукаваеца пра імігрантаў рускі абывацель. І ўлада заахвочвае гэтыя настроі. Ёй выгодней, каб народ смяяўся з таджыкай, а не з яе палітыкі» (Віктар Ермакоў, Еўрапейская асацыяцыя даследчыкаў трансфармаціі).

Версія 7.

Разборкі кланаў

«Адчуванне вакууму ўлады, адсутнасці інструментару дзяржаўнай палітыкі ў момант, калі ён найбольш запатрабаваны, на руку тым групоўкам у апараце ўлады, што ставяць перад сабой задачы, якія ляжаць убаку ад інтэрэсаў фанатаў. У першую чаргу, гэта выгодна кланавым структурам рознага кшталту. Любым — этніч-

ным, сацыяльным, асацыяльным, ідэалагічным... Наша грамадства — гэта палітра з кланаў рознай велічыні, вялікіх і маленікіх. Гэта абсалютна ценявая гульня, тут няма ніводнай празрыстай палітычнай сілы. А нацыяналісты — пешкі ў чужой гульні. Калі дзесяці ёсць «не наш» прокурор, начальнік міліцыі, губернатар, мэр — спіс лёгка працягнуць, — можна расхістаць сітуацыю, а потым пачаць крычаць, што ён не спраўляецца, і таму яго трэба прыбраць» (Алег Паўлоўскі).

Версія 8.

Пачатак рэалізацыі плану акупацыі Расіі амерыканцамі

«Цяпер тая бойка на Манежы будзе раздзімацца праз СМІ. Пасля аплачаныя экстремісткі групы адмарозкаў пад нацыянальнымі лозунгамі пачнуць «мачышь чорных». Пасля экстремісткія групы адмарозкаў, аплачаныя тымі ж людзьмі, пачнуць мачышь рускіх. У гэтыя працэсы будзе ўцягнута салянка з праўды і хлусні. Ужо ніхто нічога не разумее — хто мае рацыю, хто вінаваты. Кожны пачынае ваяваць з кожным незразумелым навоштага. Далей, калі будзе пройдзена кропка незвароту, пачненца ўсегаўльная грамадзянская вайна. Затым, каб задушыць масавыя хваляванні, уводзяцца «блакітныя каскі» ААН. Адпаведныя законы прынятыя. Паліцыя РФ ужо будзе гатовая ім дапамагаць» (Slon.ru).

Версія 9.

Правал міжнацыянальной інтэграцыі

«Трэба прызнаць існаванне тэрору з боку каўказскіх моладзевых банд. Ён выкліканы сацыяльнай катастрофай на Каўказе, дзе ўзровень сацыяльнай дэградацыі вышэй, чым на ўсёй астатае тэрыторыі Расіі. Адпаведныя законы прынятыя. Паліцыя РФ ужо будзе гатовая ім дапамагаць» (Slon.ru).

Вось такі версіі сітуацыя. Сярод шматлікіх прапаноў хадзелася б яшчэ выдзеліць самую эксцэнтрычную. Яе агучыў карыстальнік форуму на сایце Newland: «Я парэкамендаваў бы Кадырава ў прэзідэнты Расіі. Толькі моцны самадур здольны знішчыць антынародную крамліўскую эліту».

ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЕСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Па вялікім рахунку Расія пагадзілася на тое, што не прыціскаць Беларусь да канца. Увогуле, рашэнне носіць кампрамісны характар. І для Беларусі яно, здаецца, абсалютна прымальннае. Але прэзідэнт Беларусі — такі чалавек, які заўсёды жадае большага і заўсёды лічыць сябе самым хітрым.

«Голос России» (Расія)

Беларускія ўлады баяцца, што 19 снежня на плошчу выйдзе вялікая колькасць людзей, і дзеяньны рэжым нічога не зможа гэтым супрацьпастаўіць. Ёсць здагадка, нібыта Лукашэнка паабяцаў Мядзведзеву, што крыві ў Мінску не будзе. Таму дзяржжаўныя СМИ Беларусі і высокія службовцы робяць усё магчымае, каб запалочаць насельніцтва і пераканаць іх у tym, каб

яны на плошчу не выходзілі, паколькі іх там будуць узрываць, забіваць і г.д. Гэта такі спосаб нагнітання палітычнага становішча.

«American Voice» (ЗША)

Газрам з 1 студзеня павялічвае кошт на газ, у рамках наяўных дамоўленасцяў. Гэта сведчыць пра беспрасветнасць эканамічнага становішча Беларусі і пра поўную палітычную паразу на расійскім фронце беларускага прэзідэнта. У сувязі з гэтым усмешкі Лукашэнкі з яго запэўненніямі, што беларусам дэвальвацыя не пагражает, выглядаюць злавесна. Што да палітычнага жыцця ў сувязі з надыходзячымі выбарамі, тое падпісанне дамоўленасцяў па АЭП яшчэ не азначае, што Расія вырашила падтрымаць

Лукашэнку ў чарговым штурме прэзідэнцкага крэсла. Вырашыўшы практичныя пытанні, Масква не будзе ўмешвацца ў ход выбараў. Аднак у прадказальнікі іх зыходу расійскія ўлады былі ўпэўнены даўно. Да выбараў прэзідэнта Беларусі засталося менш тыдня. Да ўвядзення новага кошту на газ — ледзь больш за два тыдні.

«Сёгодні» (Расія)

Справа тут не ў Лукашэнку. Справа ў амбіцыях аднаўлення імперыі. У гэтым ключы варта разглядаць спробы плюўлы (Расіі) на Украіну, на Грузію. Ім (расійскім палітыкам) не падабаецца любы барацьбі за незалежнасць. Лукашэнка можна прад'яўляць шмат прэтэнзій, але ён сапраўды змагаецца за незалежнасць

Беларусі. Я не ведаю іншага беларускага палітыка, які б так паспяхова змагаўся за незалежнасць сваёй краіны.

Барыс Беразоўскі ў інтэрв'ю ИМК (Расія)

Цяпер беларуская эканоміка ледзь трывамаца на нагах. Дадаткова пагаршае справу папулісцкая перадвыбарная шчодрасць Лукашэнка, які павялічыў на трачыну зарплаты ў дзяржаўным сектары, разліваў гэтым МВФ і падвоў дэфіцит бюджету. Еўрасаюз ясна даў зразумець, што далейшую падтрымку гатовыя аказваць толькі ў амен на рэальнай ліберальной рэформы. Такім чынам, Лукашэнка можа выйграць выбары, але яго краіна ў любым выпадку прайграе.

«Newsweek» (ЗША)

ЗАМЕЖЖА

▼ МІЖНАРОДНЯ НАВІНІ

УКРАЇНА. ПАДРУЧНИКА НЕ БУДЗЕ

Ідэя стварэння ўкраінска-расійскага падручніка па гісторыі правалілася. Гэта быў вымушаны прызнаць галоўны ініцыятар праекту міністр адукацыі Украіны Дзмітрый Табачнік і дырэктар расійскага інстытуту агульной гісторыі Аляксандар Чубар'ян. Па словам апошняга, бакі не здолелі знайсці кампрамісную версію гісторыі

братніх славянскіх народоў. Таксама не ўдалося выпрацаўваць метадалічную інструкцыю для выкладання па гэтаму падручніку. Як і траба было чакаць, гісторыкі абедзвюх краін не змаглі знайсці агульнага падыходу ў ацэнках гістарычнай спадчыны шэрагу ўкраінскіх палітыкаў — Мазепы, Пятлюры і Бандэры.

Цяпер надзеі прыхільнікаў стварэння агульной гісторыі хадзяць для славянскіх народоў СНД, звязаныя з праектам «Краіна ў агні». Гэта будзе акадэмічнае выданне, куды расійская, украінская і беларуская гісторыкі напішуть блокі пра гісторыю другой сусветнай вайны ў сваіх краінах. Таксама рыхтуецца акадэмічны зборнік «Дыскусійныя пытанні агульной гісторыі Расіі і Украіны».

Нагадаем, што ўвесну спадар Табачнік абяцаў стварыць украінска-расійскі падручнік агульной гісторыі до канца 2010 года.

Па матэрыялах украінскай прэсы

Расія.

МІРОНАЎ ХОЧА ПЕРАПЛЮНУЦЬ ЗЮГАНАВА

У партыі «Справядлівая Расія» пачалася рэформа, ініцыяваная лідарам Сяргеем Міронавым. Перад сарнікамі пастаўленая амбіцыйная задача — «Справядлівая Расія» «павінна стаць партыяй №2» на выбараўх Дзярждуму. Для гэтага, як зялёна, ў афіцыйным паведамленні «Справядлівай Расіі», будзе скарочана «60 працэнтаў супрацоўнікаў цэнтральнага апарата партыі».

Праводзіці непапулярныя рэформы лідар «Справядлівай Расіі» Сяргей Міронав даручыў новаму кіраўніку апарата, дэпутату Дзярждумы Алегу Міхееву. Сам спадар Міхеев распавёў, што ў выніку скарачэння апарата і пераразмеркаванні пайнамоцтваў за кожным супрацоўнікам будзець выразна замацаваныя пэўныя функцыі.

Чаму пасля рэформы апарату эсэры перараплюнцуць камуністай на выбараў, застаецца сакрэтам. Сам спадар Міхеев адзначыў, што, паколькі пазбегнучу ўжывання адміністрацыйнага рэурсу партыяй улады не атрымаецца, пра лідуючае становішча «Справядлівай Расіі» пакуль гаворкі не ідзе.

Па матэрыялах расійскай прэсы

ЗША. НОВАЯ СУСВЕТНАЯ ЗМОВА

Што агульнага ў пратэстах брытанскіх студэнтаў, скандалу з-за публікацый на WikiLeaks і атакамі хакераў на розныя сайты ад імя групы Anonymous? Адказ ведае каментар канала «Fox News» Глен Бек. На думку вядучага, якую ён агучыў 9 снежня, існуе новая сусветная змова, арганізаваная канспіратыўным ордэнам. Вам, напэўна, цікава, што ж кіраўнікі гэтага ордэну? Адказ па Беку — Барак Абама і Джордж Сорас. Менавіта яны быццам замовілі публікацыі на WikiLeaks, якія выклікалі бурю ў сусветнай палітыцы. Бек прыводзіц такую схему аргументаціі: адкуль WikiLeaks узялі дакументы амерыканскага МЗС? Дакументы такога ўзроўню сакрэтнасці мог сайту перадаць сам Абама. Між тым вядома, што Сорас ведаў стваральніка WikiLeaks і, магчыма, яго фінансаваў. Такім чынам, ствараецца ланцужок: Абама праз Сораса дае кампрамат на ўсю палітычную эліту, правакуючы нестабільнасць. Нашто ім гэта? Каб выклікаць сусветны хаос і стварыць запыт на сусветны парадак, які павінен узначаліць, відавочна, тандэм Абама — Сорас. Вось такая версія Глена Бека. Хочаце верце — хочаце не.

Па матэрыялах «El Publico» (Іспанія)

► СПОРТ

БЯЖЫ, КУБІНЕЦ, БЯЖЫ

Алег НОВІКАЎ

Колькасць кубінскіх спартсменаў, якія бягучы у ЗША, расце ў геаметрычнай прагрэсіі. У Гаване рыхтуюць рэформу спартовай сістэмы.

Лічыцца, што традыцію шукання спартовага шчасця за кардонам паклаў пітчэр (так называючы аднаго з гульцоў у бейсболе) Рэнэ Ароха. У 1991 годзе ён збег з Кубы і змог уладкавацца ў адну з бейсбольных каманд у Штатах. Прыклад аказаўся заразным. Толькі ў мінулым годзе краіну пакінулі 35 спартсменаў. З таго часу Куба штогод губляе маладыя таленты, на падрыхтоўку якіх пашлі гады і дзяржаўныя сродкі. І не толькі таленты, аднак таксама імідж.

Самы вялікі канфуз у гэтай галіне адбыўся ў 2008 годзе, калі на бейсбольным турніры ў ЗША пасля першага матчу з каманды збегла палова гульцоў. На другую гульню супраць Гандураса ледзь набралася патрэбная колькасць людзей, якія па правілах гульні мелі прысутнічаць на поле.

Апошнім вядомым уцекачом, які «прамяняў раздіму на звонкую манету» аказаўся бейсбаліст Ясіель Балак'ер. На днях пасля доўгай адысеі ён дабраўся да Фларыды, дзе цяпер спрабуе уладкавацца гульцом у амерыканскую прафесійную лігу MLB. Дагэтуль яму давялося амаль месяц правесці ў Мексіцы, хаваючыся ад агентаў кубінскіх спецслужб. Яны, па мясцовых законах, мелі права затрымліць спартсмена і вывезці яго на востраў Свабоды. Бежанцу давялося тайна прабірацца на поўнач на мяжу з ЗША, дзе кубінскія грамадзяне, у адрозненні ад усіх грамадзян іншых краін Лацінскай Амерыкі, аўтаматычна атрымліваюць палітычныя прытулак.

Інфармацыя пра ўчынак Балак'ера стала трагедыяй для кубінскага бейсболу. Нягледзячы на свой 17-гадовы ўзрост, юнак быў ужо сапраўднай спартовай зоркай. Аднак цяпер яго талент будзе працаўваць на MLB. Сам ён не шкадуе. «Пакінуць свою сям'ю і перажыць момент разлукі я нікому не пажадаў бы. Але, ведаючы, гэта таго каштавала. Цяпер перада мною адъяніцца абсалютна новы свет, — цытуе хлопца «Miami Herald». — Мяне натхняе тое, што ўсё ў маіх руках і я маю магчымасць гуляць у лепшай у свеце бейсбольнай лізе. На Кубе я ўвесь час бы марыў пра гэта».

Прычым, па словам Балак'ера, землякі ведаюць норавы прафесійнага спорту. Шмат хто з кубінскіх спартсменаў, якія збеглі ў Штаты раней, не здолелі адаптавацца да новых умоў, размянялі свой зоркавы статус на Кубе на месца вядомага выключна спартовым каментатарам запаснога.

Тых, каму сапраўды ўдалося замацавацца ў складзе вядучых багатых клубаў, няшмат. Гэта прыкладна 20 бейсбалісташ, восем гульцоў у волейбол і чатыры футбалісты. Такія лічбы прыводзіць нямецкі «Jungle World».

Аднак усе гэтыя сумныя гісторыі, якія ахвотна распавядае кубінская прафаганда, перакрывае поспех Джаэля Іглесіаса і Наэля Аргуэлеса. У 2008-м яны — гульцы нацыянальнай кубінскай юнацкай зборнай па бейсболу па прыбыцці на адзін з турніраў у Канаду збеглі з гатэлю, дзе спынілася іх каманда. Праз нейкі час абодва падпісалі мільённыя контракты. Думка пра тое, што можна паўтарыць такі шлях, акрыляе маладых спартсменаў на Кубе.

А што на Кубе? Феномен спартовых перабежчыкаў доўгі час спрабаваў разумець як праокол у асабістай выхавальнай працы. Вядучыя на ТВ крытыкавалі імперыялістычную прафаганду і Ley de Ajuste Cubano — амерыканскі закон, які дае эмігрантам з Кубы шырокія сацыяльныя права ў Штатах (перш за ўсё, права на легальную працу).

Аднак цяпер кубінскія камуністы шукаюць новыя падыходы. У лістападзе ў газете «Trabajadores», якая фармальна лічыцца органам прафсаюзаў, з'явіўся сенсацыйны артыкул Віктара Мезы — лігендарнага бейсбаліста, а пасля трэнера. Ён прапанаваў уладам задумашца наконт стварэння сістэмы, якая бы дазваляла маладым спартсменам заключаць контракты з прафесійнымі клубамі, не губляючы пра гэтым кубінскі пашпарт.

«Іншыя краіны робяць падобным чынам. Чаму мы не можам паўступаць так? Я думаю, што мы можам увесці патрабаванне. Праз 8 год гульні ў кубінскай нацыянальнай лізе гулец атрымлівае права падпісаць контракт з замежным клубам. Прычым пад кантролем дзяржаўных органаў», — лічыць Віктар.

Ходзяць чуткі, што ў каstryчніку падчас турніру міжкантынентальнага кубку на Тайвані адбылася тайнай нарада Кубінскай Бейсбольнай Федэрацыі, на якой яе прэзідэнт Антоніа Кастро агучыў ідэю такой рэформы. Больш того, ідэю быццам падтрымалі як Фідэль, так і Рауль Кастро.

Вось яе базавыя прынцыпы: дляamatараў пагуляць у замежжы ўстанаўліваючы жорсткія падатковыя патрабаванні — 40 працэнтаў прыбылку ад контрактаў ідуць у кубінскія бюд-

жэт. Гуляць яны змогуць у амбіжаванай колькасці краін, з якімі ў Кубы добрыя стасункі: Тайвань, Японія, Паўднёвая Карэя, Мексіка, Італія. У ЗША, на думку афіцыйнай Гаваны, кубінцам гуляць некарэктна з-за складаных дыпламатычных адносін. Нарэшце, плануецца ўвесці квоту на колькасць гульцоў, якія маюць права стаць легіянерамі.

Усе каментатары згодныя з прагнозах — рэформа праваліца. Не пра Італію, або Мексіку, а выключна пра MLB мараць маладыя кубінцы.

Так ці інакш, рэформа вяртае на Кубу элементы прафесійнага спорту, які быў забаронены ў 1959 годзе. Цяперашні статус кубінскіх спартсменаў падобны на статус савецкіх. Яны прыпісаны да нейкага прадпрыемства, аднак там з-за напружанага графіка трэніровак і выступаў не працујуць. Акрамя заробка бонусам за добрыя спартовыя паказыкі ім служаць не ганаары, пратысаныя ў контракце, а падарункі ўраду — машына або новы дом. Гэта ўсё вельмі сціпла ў параўнанні з тым, што маюць за тыя ж фізічныя выслікі атлеты ў ЗША. Смешна нават паўраўніць 20-30-доларавыя заробкі кубінцаў з замежнымі.

Тое, што зараз спрабуе рабіць Гавана, да смешнага нагадвае спробы савецкіх спартовых функцыянероў вырашыць напрыканцы 1980-х гадоў ту ю самую праблему. Таксама былі ўведеныя жорсткія патрабаванні для легіянероў: адпаведны ўзрост, высокі падатак з сумы контракту і г.д. Сістэма ў выніку не спрацавала. Контракты заключаліся ў абыход правілаў. Той жа Сяргей Алейнікаў з мінскага «Дынама» спакойна пераехаў у Турнін гуляць за «Ювентус». У выніку ўсе паўступова перайшлі на заходнія схемы афармлення контрактаў.

У гэтым плане мае рацоўлю нямецкі спартовы аглядальнік Ёрн Шульц. Яго прагноз: «Професіяналізацыя кубінскага спорту і пераход на рэнтабельнасць будзе значыць развал усёй спартовай інфраструктуры. Лепшыя кадры адразу збягнутуць за мяжу, аматарскі спорт без дзяржаўнай падтрымкі папросту лягнецца. Прывыніць адток спартсменаў можа толькі радыкальнае паляпшэнне сацыяльна-еканамічных стандартоў на Кубе».

ЦІКАВА

ЖЫЦЬ ПА КАНКАРДАТУ

Алег НОВІКАЎ

6 снежня афіцыйныя агенцтвы паведамілі пра тое, што Беларусь і Ватыкан вось-вось падпішуць канкардат.

«Дакумент падрыхтаваны, і трэба маліца, каб ён быў хутка падпісаны, але гэта пытанне апостальскай нунцыятуры», — заявіў кіраўнік Канферэнцыі каталіцкіх біскупаў Беларусі біскуп Аляксандар Кашкевіч.

Дзіўным чынам гэта навіна не выклікала вялікай рэакцыі ў Беларусі. Калі верыць пашукавіку Яндекса, галоўным чынам яе каментуюць расійская праваслаўная медыя. Тон тых каментараў вельмі эмацыйны і напружаны, быццам мы напрэдадні нейкай глобальнай катастрофы.

Будзе дастаткова цытаты Кірыла Фралова, аднаго з лідэраў расійскага Саюза праваслаўных грамадзян: «Калі Лукашэнка падпіша гэты канкардат, гэта будзе знакам канчатковай геапалітычнай пераарыентацыі рэжыму Лукашэнкі ад Гістарычнай Русі да Рэчы Паспалітай. Ці ёсьць магчымасць гэтага не дапусціць? Вядома, ёсьць. У расійскага кіраўніцтва, апроць эканамічных, павінны з'явіцца і царкоўныя прэтэнзіі да Лукашэнкі. ...У наш час у рэспубліцы налічваецца больш за 430 каталіцкіх прыходаў — гэта вельмі мала, гэта не нагода для канкардату, які ў гэтым выпадку стане дэмантрацыі ўлады меншасці над праваслаўнай большасцю».

«Знак канчатковай геапалітычнай пераарыентацыі рэжыму Лукашэнка ад Гістарычнай Русі да Рэчы Паспалітай». Адкуль такая паніка?

Перш за ёсё, што такое канкардат? Канкардат (ад лат. *concordatum* — дамова) — дамова паміж Папам рымскім як галавою Рымска-каталіцкай царквы і якой-небудзь дзяржавай. Гэта дамова рэгулюе прававое становішча Рымска-каталіцкай царквы ў дадзенай дзяржаве і адносіны з Ватыканам.

Найбольш часта Ватыкан заключаў канкардаты з Іспаніяй (5 разоў), Францыяй (4 разы), Партугаліяй (3 разы). Так, трэх з чатырох канкардатаў Францыя заключыла ў пачатку XIX стагоддзя, калі ў краіне за пару гадоў змянілася некалькі рэжымы. Пасля падзення камунізму ва Усходній Еўропе канкардаты заключылі ўсе былыя краіны савецкага блоку, дзе каталіцызм адыхрывае важную грамадскую ролю (Польшча, Венгрыя, Літва і г.д.). Апошні раз канкардат быў прыняты ў 2008 годзе. Яго падпісалі з Бразіліяй.

Магчыма, праваслаўных лідэраў Расіі падрыхтавалі афіцыйныя агенцтвы. Яна сапраўды цікавая. Канкардаты з Ватыканам падпісалі няшмат краін. Напрыклад, Аўстрыя, Бразілія, Калумбія, Харватыя, Францыя,

Германія, Вялікабрытанія, Венгрыя, Італія, Латвія, Нідэрланды, Нарвегія, Польшча, Партугалія, Святая Рымская Імперыя, Румынія, Расійская Імперыя, Іспанія і Славакія. З былога СССР канкардаты маюць толькі Латвія і Літва.

Аднак на самай справе спіс краін значна меншы. З-за рознага кшталту палітычных фактараў некаторыя краіны выйшли з канкардатаў. Адны — таму што падрыхтавалі іхнія паспела падпісаць дакумент за два дні да краху дыктатуры. Адзін з параматаў перасталі існаваць, як Святая Рымская Імперыя. Другі — з-за ідэйных забабонаў ураду. Напрыклад, у часы рэфармацый Англія аднабакова адмовілася ад выканання пунктаў Лонданскага канкардату 1107 года.

Асобным з'яўлецца выпадак Германіі. Канкардат падпісваўся у ліпні 1933 года прадстаўнік нацысцкага ураду. Пасля вайны Бон адмовіўся ад яго выканання. Справа дайшла да Канстытуцыйнага суда. Прадстаўнік Ватыкану змог давесці тэзіс пра тое, што пагадненне заключалася не персанальна з Гітлерам, а з нямецкай дзяржавай, якая «была і будзе». Паколькі ФРГ афіцыйна прызнаўала сябе нашчадкам Веймарскай рэспублікі, суд стаў на бок Святога Рыму. Германія дасюль

іратыфікацыя. Пры гэтым часта дакумент падпісваўся кіраўніком краіны без папярдняга грамадзянскага абмеркавання. Атэісты сцвярджаюць, што так было ў Польшчы (1993), Партугаліі (2004).

Ёсць яшчэ ратыфікацыя парламентам. Аднак, як вядома, не ўсе парламенты дэмакратычна абраюцца і могуць ісці супраць волі кіраўніка дзяржавы. Парламент можа або прыняць канкардат цалкам, або цалкам адмовіць. Папраўкі не дазваляюцца. Таксама не дазваляюцца змены ў канкардат новым абразным парламентам.

Гэта ставіць дзяржавы ў прававую пастку. Папросту паддакальная сітуацыя склалася ў Перу ў 1980 годзе. Тут да ўлады прыйшлі дэмакраты, якія адразу прыпанаў краіне новую канстытуцыю. Адзін з яе пунктаў прызначаў роўнасць усіх рэлігійных канфесій у краіне. Гэта супярэчыла тэксту канкардату, які прынялі раней кіруючая ў краіне хунта. Прычым яна паспела падпісаць дакумент за два дні да краху дыктатуры. Адзін з параграфаў дамовы з Ватыканам яўна супярэчыў духу новай канстытуцыі, паколькі надаваў каталіцкай царкве бенефіцы ў пытанні падаткаў, адукацыі і г.д.

У некаторых канкардатах (Італія, Партугалія), заключаных у сярэдзіне мінулага стагоддзя, забараняліся грамадзянскія шлюбы і разводы. Усё гэта відавочна супярэчыць Еўрапейскім Канвенцыям правоў чалавека і вымушае Ватыкан і ЕС шукаць нейкія кампромісы.

Нарэшце, канкардаты, на думку шмат каго, парушаюць канстытуцыйныя прынцыпы ад-

У краінах, якія маюць канкардаты, часам існуюць цэлья грамадска-палітычныя рухі, якія патрабуюць адмены канкардатаў або рэвізіі іх заместу

кіруеца пунктомі канкардату 1933 года, хоць існуюць асобныя дамовы Ватыкану з урадамі нямецкіх зямель.

Калі ўжо зайшла гаворка пра супярэчлівія канкардат з Гітлерам, трэба згадаць, што гэта не адзіны пакт, які кірытыкуюцца з боку прагрэсіўнай грамадскасці. Дастанецца Ватыкану за дамовы з Мусаліні (1929), гаіцянскім дыктатарам Франсуа Дзювале (1966), яго дамініканскім калегай Трухільё (1954) і г.д.

У краінах, якія маюць канкардаты, часам існуюць цэлья грамадска-палітычныя рухі, якія патрабуюць адмены канкардатаў або рэвізіі іх заместу. За прыкладам далёка хадзіць не трэба. Падчас нядаўняга візіту Папы рымскага ў Іспанію, левыя патрабавалі ад ураду адмовіцца ад канкардату 1977 года, які называецца Чатыры пагадненні.

Працэдура прыняцця канкардату падугледжвае два этапы: падпісанне прадстаўнікамі бакоў

дзяялення дзяржавы ад царквы (хача няколькі гэтая норма прычуе ў краінах СНД, можна паспрачацца). У некаторых краінах канкардаты даюць аўтаномію каталіцкім вучэбных ведамствам. Так, у Славакіі дзяяючыя канкардаты вучні каталіцкіх школ вызвалены ад прадмету «Сексалогія і асновы сямейнага жыцця». Тыя ж школы і іншыя інстытуты Касцёлу ў Славакіі не абкладаюцца падаткамі.

Усе пералічаныя аргументы супраць канкардатаў — аргументы ўсходніх атэістаў і левых. З улікам асаблівасці беларускай сітуацыі, думаецца, што ў нас наўрад ці грамадства зверне асаблівую ўвагу на аспекты прававой працэдуры прыняцця канкардату або яго адпаведнасці дзеючай Канстытуцыі. Той фармат палемікі, якую навязваюць праваслаўныя арганізацыі, ставіць у цэнтр дэбатаў геапалітыку, пытанне цывілізацыйнага выбараў беларусаў.

ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

ПАТРЫСІЯ ЭСПІНОЗА

52-гадовы міністр замежных спраў Мексікі праславіўся на ўесь свет дзякуючы сваёй ролі ў перамовах наконт новай рэдакцыі Кіёцага пратакола. Перамовы ў рамках кліматычнай канвенцыі ААН адбываліся на працягу апошніх двух тыдняў у Канкуне (Мексіка). Напярэдадні мерапрыемства прагнозы адносна яго выніку былі самыя песімістычныя. Год таму краіна першага і трэцяга свету моцна перасварыліся паміж сабой на аналагічнай канферэнцыі ў Капенгагене і шукаць кампроміс быццам не збраліся. Шматлікія аналітыкі сцвярджалі, што ўжо сам факт захавання пляцоўкі для працягу дыялогу будзе вялікім поспехам для Канкуну. Але Патрысія дабілася большага, а менавіта падпісання дамовы, якая зноў вяртае кліматычны перамовы ў канструктыўныя на кірунку. Усе дэлегаты пагадзіліся з тым, што існуе пагроза планете і на наступнай канферэнцыі ў Дурбане (Паўднёвая Афрыка) трэба нешта вырашыць. «Я мяркую, што нам удалося стварыць архітэктuru сістэмы абароны клімату на бліжэйшы час», — кажа Патрысія. Незадаволенымі ад выніку сустэрэчы ў Канкуне засталіся выключна дэлегаты з Баліі. Як вядома, увесну ў Баліі адбыўся так званы народны кліматычны форум, удзельнікі якога (галоўным чынам левакі) паспрабавалі перахапіць ААН ініцыятыву.

ВОЛЬФГАНГ КУБІКІ

Шэф нямецкай ліберальнай партыі свободных дэмакратуў (FDP) у зямлі Шлезвіг-Гальштэйн узначаліў бунт супраць партыйнага кіраўніцтва ў асобе старшыні Гіда Вестэрвеле. Кубікі публічна параўнай цяперашнюю FDP, якая, дарэчы, фармуе разам з хрысціянскім дэмакратамі ўрад ФРГ, з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай (ГДР) на фазе яе развалу, а ў дадатак называў Гіда галоўным адказным за такі сцэнар падзеі. FDP сапраўды перажывае не лепшыя часы. Як партыя ліберальных поглядаў, яна аказалася незразумелай шмат каму ў часы эканамічнай рэцэсіі, калі, наадварот, запатрабаваны ўрадавы контроль над эканомікай. Рэйтинг партыі за пару гадоў зменшыўся з 14 працэнтаў да 4–5, а колькасць сяброў скарачаецца хуткім тэмпам. Кубікі прагназуе поўны развал партыі ў выпадку правалу на бліжэйшых зямельных выбарах. Пры гэтым сам Вольфганг упарты лічыць, што проблемы партыі — у канкрэтных асабах, якія, па яго словам, «няздольныя прааналізаваць працэсы на месцах». На закуску Кубікі заклікаў Вестэрвеле пайсці ў адстаўку.

ЛЕАНІД ГРАЧ

Харызматычнага лідэра крымскіх камуністаў, былога кіраўніка Аўтаномай Рэспублікі Крым вызвалілі з пасады першага сакратара Крымскага рэспубліканскага камітэта партыі. Такое рашэнне прыняў Пленум Кампартыі Украіны (КПУ). Больш таго, палітыка вывелі з ЦК КПУ. Прыхынай звольнення паслужылі, як адзначаецца ў заяве КПУ, «сур’ённы парушэнні партыйнай дысцыпліны і ўйнікі, накіраваныя на дыскредытацию партыі». Цяжка зразумець, пра якія «сур’ённыя парушэнні» ідзе гаворка. Прэса ў пошуках адказу называе два фактары. Па-першым, Грач і цяперашні лідар КПУ Пётр Сіманенка даўно ўжо пасварыліся. Самым вядомым прыкладам была заява Леаніда Грача наконт маральнага вобліку Сіманенкі пасля таго, як той завёў сабе маладую хаканку. Дарэчы, экс-супруга Сіманенкі перад тым, як на публіцы заявиць пра тое, што яе муж — здраднік, парадзілася з Грачом. Па-другое, прыхынай магла стаць апошняя выбарчая кампанія камуністай у Крыму, якую будавалася на крытыцы Партыі рэгіёнаў. Леанід Грач нават назваў партыю Януковіча «фашистамі». Між тым, КПУ ўваходзіць у кабінет Міколы Азарава (Партыя рэгіёнаў). Так ці іншак, Грач — настолькі вядомая асoba, што ён наўрад ці так проста пойдзе з палітыкі. Палітолагі прагназују стварэнне пад яго патранажам як мінімум асобнай крымскай левай партыі. Магчыма, Грач таксама паспрабуе зрабіць новы левы партыйны праект на нацыянальным узроўні.

КУЛЬТУРА

► СПАДЧЫНА

МІНКУЛЬТУРЫ СУПРАЦЬ РПЦ

**Міністэрства культуры
просіць Генпрокуратуру
распачаць крымінальную
справу ў сувязі са зменамі
аўтэнтычнага выгляду помніка
архітэктуры барока XVII
стагоддзя — будынка былога
Благавешчанска касцёла
пры кляштары дамініканцаў,
які знаходзіцца ва ўласнасці
праваслаўнага прыходу храма
Уваскрэсення Хрыста ў Клецку
(Мінская вобласць).**

Пра гэта гаворыцца ў лісце на месніка міністара культуры Віктора Кураша старшыні Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помніка гісторыі і культуры Антону Астаповічу.

Намеснік міністара паведамляе, што прокурор Клецкага раёна адміністраціі пастанову Клецкага РАУС аб адмове ў распачынанні крыва-

мінальнай справы ў дачыненні да парушальнікаў заканадаўства пры перабудове помніка і накіраваў матэрыялы ў Клецкі РАУС для дадатковай праверкі.

Як адзначаецца ў лісце, на сакавік 2011 года Мінкультуры запланавала праверку выканання заканадаўства па ахове спадчыны з боку РКУП «Клецкая ЖКГ».

19 лістапада Астаповіч звярнуўся да міністра культуры Паўла Латушкі з просьбай правесці ў Клецкім раёне праверку выканання заканадаўства ў сферы аховы спадчыны.

У лісце да міністра Астаповіч паведамляў, што па ініцыятыве настаяцеля храма Уваскрэсення Хрыста ўсталяваныя купалы-цыбуліны на будынку Благавешчанскага касцёла.

Паколькі будынак касцёла з'яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю міжнароднага значэння, любыя несанкцыянаваныя працы, якія прывялі да змены аўтэнтычнага выгляду помніка,

парушаюць шэраг артыкулаў закона «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь», а таксама іншыя норматyўна-прававыя акты краіны, гаварылася ў лісце.

Яго аўтар паведамляў, што яшчэ восені 2008 года прыход храма Уваскрэсення Хрыста і Клецкі райвыканкам неаднаразова папярэджваліся з боку таварыства, Мінаблывыканкама і Міністэрства культуры пра недапушчальнасць правядзення несанкцыянаваных прац. Нягледзячы на ўсе пісьмовыя папярэджанні і рашэнні Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны пры Мінкультуры ад 26 лістапада 2008 года, «адбыліся навукова неабгрунтаваныя змены вонкавага выгляду помніка пры бяздзеянасці і нават маўклівай падтрымцы адказных супрацоўнікаў Клецкага райвыканкама», падкрэслівалася ў лісце.

У той час, як Мінкульт бароніць адну гісторычную спадчыну, іншую ён гатовы кінуць у ахвяру.

Разгледзеўшы зварот праціўнікаў будаўніцтва офіснага будынка ў гісторычным цэнтры Магілёва, міністэрства ў асобе намесніка міністра Віктара Кураша прыйшло да высновы аб магчымасці ўзвядзення такой пабудовы.

Урайне перасячэння вуліц Першамайскай і Лазарэнкі абласнога цэнтра холдынг «Сервалюкс» — недзяржаўны трэйдар і вытворца сельгаспрадукцыі — плануе ўзвесці офицыйны будынак. Аднак прыхільнікі аднаўлення і захавання гісторычнай спадчыны Магілёва мяркуюць, што на гэтым месцы неабходна рэканструяваць будынак езуіцкага касцёла Святога Ксаверия, фундамент якога захаваўся.

У канцы лістапада магілёўскае аддзяленне грамадскага аб'яднання «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» (ТБМ) накіравала пісьмовы запыт у Міністэрства культуры з просьбай перагледзець прынятую рашэнне аб дазволе на правядзен-

не навукова-даследчых і праектных работ «Сервалюксам».

Згодна з адказам з Мінкультуры, зараз немагчыма аднавіць архітэктурны ансамбль езуіцкага касцёла на месцы яго былога заходжання.

У міністэрстве зазначаюць, што, згодна з законам аб захаванні гісторыка-культурнай спадчыны, неабходна ўзгадняць навукова-праектную дакументацыю на выкананне работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях. «Замоўца работ на будаўніцтва адміністрацыйнага будынка падчас грамадскага абмеркавання забудовы гісторычнага цэнтра Магілёва пацвердзіў сваю зацікаўленасць у безумоўным выкананні заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны», — згадваецца ў лісце.

Старшыня магілёўскай арганізацыі ТБМ Алег Дзяячкоў заявіў БелАПАН, што яго «вельмі здзіўляе» такі адказ Мінкультуры. Паводле яго слоў, ТБМ і далей будзе адстойваць сваю пазіцыю аб мэтазгоднасці аднаўлення будынка касцёла.

Паводле БелАПАН

► ТЭАТР

СОНЕЧКА Ў СТУПАРЫ

Андрэй РАСІНСКІ

У тэатры Беларускай драматургіі адбылася прэм'ера «Сонечкі», пастаўленай паводле «Злачынства і пакарання» Фёдара Дастаеўскага. П'еса-інсцэнроўка Алены Папавай — няўцягна-экзальтаваная нарэзка, якую не ратуюць акцёры і рэжысёры.

Калі тэатр не ведае, куды рухацца, то звяртаецца да надзеіных літаратурных крыніц. Класікі, правераныя часам, выратоўваюць, даюць апору, падказваюць. Адзін з самых шаноўных аўтараў, якому, прынамсі, пашанцавала з экранізацыямі — Фёдар Дастаеўскі. А «Злачынства і пакаранне» — ягоны храстаматычны твор. Гэта дазваляе публіцы пачувацца дасведчанай — і абяцае хадзіць б пейкую зычлівасць.

На сцене — шэры турамны закуток. Рука марудна прыадчыніе засаўкі закратаўнаны дзвярэй. Адны дзвёры, другія, трэція. На авансцене — Раскольнікаў. Спакутаваныя вочы. Маналог пра неабходнасць забойства няшчаснай старой-працэнтніцы. Кідаецца з сякерыяй за дзвёры.

Істэртычны лямант і крыкі. Чырвонае светло. На сцене скачуць здані ў чорным — у чырвоных пальчатках. «Забілі! Забілі! Стварую забілі!»

Чырвоны колер — крыві — вандруе ад героя і да героя. Спачатку — д'яблы ў пальчатках «палаокаў у крыві». Потым чырвоная хустка — смяротна хворай і ашалелай Кацярыны Іванаўны (Людміла Сідаркевіч). У фінале — зноў шпэць з пальчаткамі.

Над «турэмнай» сцэнай — балкон, дзе Раскольнікаў сустракае

п'янага Мармеладава, ягоную дачку Сонечку — усю ў белым, ды іншых герояў.

Персанажы часта спускаюцца ў закратаўнаны закуток. Б'юцца і б'юцца ў гэтым закутку. Паміраюць. Носяцца здані са шпітальным сталом на колах. Гаворыць і гаворыць Сонечка. Крычыць і ніякаве Раскольнікаў.

Дастаеўскі — рэаліст чала-вечых душаў. Праз жыццё людзей — у канкрэтных абставінах — ён гаворыцца ў закутку. Паміраюць. Носяцца здані са шпітальным сталом на колах. Гаворыць і гаворыць Сонечка. Крычыць і ніякаве Раскольнікаў.

Дастаеўскі — рэаліст чала-вечых душаў. Праз жыццё людзей — у канкрэтных абставінах — ён гаворыцца ў закутку. Паміраюць. Носяцца здані са шпітальным сталом на колах. Гаворыць і гаворыць Сонечка. Крычыць і ніякаве Раскольнікаў.

Тэатр заўжды — альбо празмерны, шыкоўны, докарацыйны, альбо сціплы. Тэатр шыкоўны патурае фантазіям дылізіям, пестуе вока. Такі тэатр — падкрэслена ўмоўнасць, што красуеца ў святле рампы і пацяшае аўдыторию. Андрэя Бібікава і Надзею Цвяткову — за гэта нельга; таікі

камерны, інтymны, ён гаворыць з гледачом шэптам, тут і ціпер, у непасрэднай прысутнасці.

Абодва тэатры — два бакі аднаго мастацтва. Але тэатр шэпту альбо тэатр вачэй мусіць быць дакладна акрэсленыя.

У «Сонечкі» намешана ўсяго — без усялякага стылю і познанія.

Шэпту-спovedzь з'ядaeцца, харэаграфічная празмернасць зашэптуваеца.

Беларуская мова дыялогаў змяніеца аўтарскімі зацемкамі на рускай мове ад Фёдара Міхайлавіча — каб мы не забыталіся, што з кім і пасля чаго адбываецца.

Героі не паспяваюць паскандаліць (а якія ў Дастаеўскага скандалы!), як сцэны абрываюцца. Раскольнікаў толькі раскрыў рот, як валіцца на падлогу. Сонечка расплошчыла вочы — але здзіўляюцца ёй давялося толькі ў наступнай сцэне (калі дадуць). Дакараць сумленных акцёраў — Андрэя Бібікава і Надзею Цвяткову — за гэта нельга; таікі

правілы гульні, дакладней, яе адсутнасці.

Няшчасныя героі знаходзяцца пераважна ў двух станах — экспатычнага ступару ці непрытомнасці. Маші Раскольнікаў (Ганна Маслоўская) знямела ад жаху; яе сынок як бярвенне, сястра (Анастасія Баброва) аслупянала.

Але на сцене доўга дранцвець немагчыма — і тады з-за дзвярэй-краткаў вылятаюць «здані» ў чорных хламідах дыль таньчашь свой «данс макабр», абачліва падгледжаны на «Хэлаўніе» п'яных студэнтаў.

Часам гэтыя навязлівія скокі становіцца настолькі кепскімі, што ажно хороша. Асабліва дзікай выглядае сцэна памінак па Мармеладаву (Андрэй Дабравольскі, якога вывезлі са сцэны на шпітальным стаle).

Гучыць абсолютная шальныя зонгі ад Мюра Фарыдовіча. (Зонгі, адкуль гэта — ніякожадающа пра сюжэт. Пра забойства старой яшчэ з цягаміць можна (калі ведаць кнігу). Але хто з кім канфліктуе? Чаму? Якія гэта выклікае пачуцці ў персанажаў? Што героі гавораць адзін аднаму дыль гледачу? І навошта?

Рэжысёр Ігар Сігаў і пастаўнічы Валеры Анісенка стараванна імкніцца заткнуць драматургічныя дзіркі хоць нейкім дзеяннем. Але калі п'еса не атрымала, то нават самы таленавіты рэжысёр не выратуе яе.

Але ёсць яшчэ адна цяжкасць.

Сёння мы маєм крызіс савецкай тэатральнай школы. Творцы, узгадаваныя ў Савецкім Саюзе, прызвычайліся да эзопавай мовы, якая дазваляла гаварыць пра веру і душу. Мова сімвалізіруе стаўляла мастакоў праваднікамі забароненую духоўнасці.

Але сёння гаварыць можна ўсё. І старанна ўзгадаваная мова «дулі ў кішэнях» не ведае, як сказаць Добрую Вестку. Паныла-навязлівы сімвалізм ужо нікому і нічога не тлумачыць — а толькі тлуміць, маскуючы пустату.

Маецца і крызіс аўтара як такога. Сёння аўтар, якія калісьці рамантычна бурапеніў, можа выступаць альбо стваральнікам масак — яскравых і жанравых, альбо ціхміяным апавядальнікам. Але і тое, і другое патрабуе ад яго адысці ўбок, не лезці наперад, быць сціплым і стрыманым.

Час тэатральных дэміургаў, якія эксперыментавалі з гледачом, прайшоў. Час, калі інтэлігенцыя гаварыла народу пра забароненае, мінү.

А творцы ўсё яшчэ самотна стаяць на подвуме. Яны дасюль лічыць сябе цэнтрамі і крыніцай духоўнасці. Яны дасюль спадзяюцца на правадырства.

Вельмі наўчайная і дзіцячая пыха. Асабліва, калі сапраўдная Добрая Вестка ўжо прагучала.

▶ СПАДЧЫНА

ШМАТПАКУТНЫЯ КРЫЖЫ БЕЛАРУСІ

КРЫЖ РАСЦІСЛАВУ ЛАПІЦКАМУ

Таццяна УЛАСЕНКА

Крыж Расціславу Лапіцкаму
ўпершыню быў усталяваны
ў верасні 2009 года ва
ўрочышчы Чырвоны Беражок,
што на Вілейшчыне. Раней
тут быў памятны валун з
надпісам: «У гэтым месцы
расстраляны Расціслаў Лапіцкі
(I.IX.1928 — 28.X.1950), змагар
за незалежнасць Беларусі».
Помнік беларускаму герою
быў асвечаны праваслаўным
святаром з вёскі Касута, адкуль
родам славуты падпольшчык.

Магутны камень моцна трываеся на бетоннай падушыце металічным дротам, важыў не-калькі тон, але ж не вытрымаў агрэсіі, паддаўся націску магутнай спектэкнікі, якой вывесьлі яго на сметнік па загаду мясцовых уладаў. Здарылася гэта напярэдадні святога дня памінання памерлых — Радаўніцы.

«Расціслаў Лапіцкі — знакавая для Беларусі фігура, — кажа старшыня Вілейскай суполкі Партыі БНФ, рэдактар гістарычнага часопіса «Волат» Аляксей Сюдак. — У 1948 годзе ён стаў арганізатарам і кіраўніком антыкамуністычнага моладзевага руху на Мядзельшчыне і Смаргоншчыне. Сябры руху друкавалі і распаўсюджвалі ўлёткі, у якіх заклікалі змагацца са сталінскім рэжымам, выказвалі пратэст супраць антынароднай палітыкі, якая характарызвалася вялікімі падаткамі, калгаснымі прымусамі, рабаўніцтвам і цэрквай, закрыццём беларускамоўных школ і русіфікацыяй насељніцтва. У 1950 годзе моладзевая арганізацыя была выкрыта савецкімі спецслужбамі, а ўсіх яе ўдзельнікаў саслалі ў лагеры. Расціслаў Лапіцкага разам з паплечнікам Факундам Несцяровічам асуздзілі на смяротнае пакаранне. Расціслаў расстралялі ва ўрочышчы Красны Беражок ля Вілейкі. Было яму ўсяго 22 гады. Да гэтага часу ён не рэабілітаваны. Безумоўна, такіх мужніх маладых асобаў, як Лапіцкі, было шмат на Беларусі. І кожнаму з іх павінны быць усталяваны памятны знакі».

Заканамерным крокам беларускай грамадскасці ў проціўдзеянне вандалізму мясцовых уладаў стала ўзвядзенне крыжа на месцы знесенага валуна Лапіцкаму. Адбылося гэта 1 верасня 2009 года, на дзень нараджэння нацыянальнага героя.

Побач зноходзіўся яшчэ адзін крыж — «Ахвярам рэпресіяў ад грамадскасці Смаргоні», які сімвалічна ўшаноўваў памяць усіх змагароў за незалежнасць Беларусі, забітых расійскімі, польскімі, нацысцкімі, савецкімі карнікамі, месцы пахавання ў якіх не вядомыя родным і блізкім ахвяраў. Завяршыў народны мемарыял трэці крыж, з надпісам «Героям Беларусі», усталяваны 9 верасня 2009 года.

Памятны валун, які знеслі ўлады

Активісты ўзводзяць крыж

10 верасня ўсе три крыжы былі знесены, традыцыйна, па загаду мясцовых уладаў. А вілейскія актыўісты Аляксей Сюдак, Уладзімір Малярчук і Аляксандр Наркевіч, якія ўдзельнічалі ва ўсталяванні народнага мемарыялу, былі абвінавачаны ў правядзенні несанкцыянаванага мітынгу. Мітынгамі праваахоўныя органы палічылі ўскладанне кветак ды ўрачыстых прамовы ўдзельнікай мерапрыемства па ўшанаванні памяці беларускіх герояў. Тады ім прысудзілі ад 20 да 30 базавых велічынь.

«Так карэктуеца маральнае-этычнае, рэлігійнае выхаванне беларусаў сённяшнім ўладамі, знішчаеца гістарычнае памяць, — каментуе Аляксей Сюдак. — Але не ўсе пагаджаюцца з навязанымі грамадству правіламі. Дзякуючы розглагасу гэтай справы ўсё больш людзей стала цікавіцца асобай Расціслава Лапіцкага, маўляў, што ж за чалавек такі быў, калі месца расправы над ім нельга абазначыць сімвалічным помнікам. Крыжы мы зноў аднавілі. І зараз да гэтага месца прыходзяць не толькі грамадскія актыўісты, але і туэтшчыя, жыхары з навакольных мястечак. Маладыя з Вілейшчыны падчас вяселля ўскладалі тут кветкі і запальвалі энчікі».

Сёння асоба беларускага змагара ўвекавечана не толькі народным мемарыялом, але і на друкаванымі кнігамі. У вытоках скрупулезнай працы па даследаванні жыцця і дзеянасці Расціслава Лапіцкага стаіць вядомы беларускі навуковец, гісторык, археолаг Міхась Чарняўскі. Вынікам яго апантанай даследчыцкай працы з'явіўся дзве кнігі, прысвечаныя Мядзельска-смаргонскаму моладзевому падполлю 1947—1950 гадоў і яго кіраўніку — «Як пошуг маланкі» і зборнік успаміну і дакументаў «Не бойцеся ахвяраў і пакут».

У гэтым годзе адбылася і презентацыя фільма па сценару М. Чарняўскага пад аднайменнай назвай кнігі «Як пошуг маланкі».

Нібыта лёс наканаваў нарадзіцца будучаму даследчыку ў той жа вёсцы, дзе жыў змагар, пайсік ў ту самую школу, у якой вучыўся і Расціслаў Лапіцкі. З пачуццём вялікай павагі і любові распавядае Чарняўскі пра свайго земляка. Мы даведаваемся, што Лапіцкі быў не толькі моцнай і герайчнай асобай, але і вельмі таленавітым ад прыроды чалавекам.

Ён добра маляваў, граў на розных музычных інструментах, цудоўна співаў, цвёрдай суполкай трymалася каля яго моладзь.

У шматлікіх сваіх інтэрв'ю Міхась Чарняўскі неаднойчы распавядаў пра тое, як моцна паўплывала на яго жыццё асона Расціслава Лапіцкага. Мусіць, таму ў жахлівую для Беларусі эпоху «застою» Чарняўскі ўваходзіў у лік беларускіх дысідэнтаў, за сваю дзеянасць пераследаваўся ўладамі, быў выкінуты з працы. Ён заўсёды займаў актыўную грамадскую пазіцыю, і як толькі ўзімкля магчымасць, быў сярод тых, хто ствараў Беларускі Народны Фронт і Беларускую сацыял-дэмакратычную грамаду.

Чарняўскі разам з іншымі прадстаўнікамі беларускіх супо-

На месцы знесенага крыжа брата

лак зрабілі шмат для таго, каб імёны змагароў не быті забытыя. Каб было куды прыехаць з Мінска старэнкай сястры Расціслава Лапіцкага і ўшанаваць яго па-

мяць, ускласці кветкі. Крыж ва ўрочышчы Чырвоны Беражок для Алена Лапіцкай — сімвалічна і месца пакуты беларусаў і магіла роднага брата.

▶ ПРЕЗЕНТАЦІЯ

«НЯЗЛОМНЫ З НАЗАРЭТУ» — ПА-БЕЛАРУСКУ

Альбіна ВІШНЕЎСКАЯ

У Мінску адбылася
презентацыя аповесці
Рышарда Курыльчыка
«Нязломны з Назарэту». У
перакладзе Анатоля Бутэвіча
кніга пабачыла свет і на
беларускай мове.

У Чырвоным касцёле, дзе 12 снежня прайшла презентацыя, усе прывезеныя кнігі разышліся за пару гадзін. Давялося ехаць за новай партыяй. Рышард Курыльчык і Анатоль Бутэвіч падпісвалі кнігі пайтary гадзіны. Увесі гэты час людзі стаялі да іх у чарзе.

«Я вельмі рэдка сустракаюся з чытчамі. Кніга павінна гаварыць за аўтара», — лічыць Рышард Курыльчык. Для беларусаў ён зрабіў выключчэнне. І такая цікаўнасць да кнігі, як ён прызнаўся, стала для яго нечаканасцю. Дарэчы, аўтар мае повязь з беларускай зямллёй. Ён нарадзіўся ў 1945 годзе на Браслаўшчыне.

Аповесць польскага аўтара перакладзена на многія мовы. Па ёй у Польшчы знялі фільм. У Мінску яна выйшла ў прыватным выдавецтве «Кавалер» накладам тысячу асобнікаў.

«Ён выдатны пісьменнік гістарычнай тэматыкі, — распавёў пра аўтара Анатоль Бутэвіч. — Яго называюць апошнім з магікан гістарычнай прозы ў Польшчы. Ён піша пра тое, што адбывалася вельмі даўно. Але піша так змальна і захапляльна, што чытаецца, як быццам гэты чалавек быў сведкам тых падзеяў. Бе ён здolны на падставе дакладных фактаў ствараць такі твор, які ўспрымаецца і як гістарычны, і як мастацкі».

«Гэта не рэлігійны тэкст. Гэта кнішка гістарычнай, — падкрэсліў перакладчык. Рышард Курыльчык адзначыў, што вельмі доўга рыхтуеца да напісання кнігі. Збірае матэрыялы, вывучае навуковыя працы, жыхцё людзей — усё, што датычыцца тых часоў. З размоваў з вернікамі ён зрабіў высынову, што нават яны вельмі мала ведаюць пра гісторыю рэлігіі. Таму што Ісус з'яўляецца для іх толькі Богам. «Яны не глядзяць на тое, што Ісус з'яўляўся як чалавек, — сказаў Рышард Курыльчык. — Я хацеў паказаць складанасць той сітуацыі і тых часоў. Як ён мог жыць у час першага стагоддзя нашай эры?»

Прадмову да кнігі напісаў доктар гістарычных навук, прафесар Віктар Фядосік. І адзначыў: «Аўтар аповесці літаральна

па драбінках сабраў вялікую колькасць гістарычных звестак пра грамадства, людзей, якія жылі ў Палесціне на пачатку I стагоддзя нашай эры... Вялікая заслуга аўтара — рэканструкцыя менавіта сапраўднай рэчаіснасці... Аўтар стварыў дакладныя характеристыкі персанажаў свайго твора па гістарычных звестках... Многае можа ўспрымацца як нечаканае, неверагоднае, але аўтарская версія мае права на існаванне, бо яе галоўная апора — рэалія тагачаснага жыцця».

Кніга складаецца з 12 раздзелаў, названых гадзінамі, якія апавядаюць пра зямное жыццё Хрыста. Дзесятая гадзіна — гэта ўкрыжаванне. «І калі я чытаў, мяне ўразіў перш за ўсё гэты тэкст. Я пачаў перакладаць менавіта з дзясятай гадзіны. А потым вярнуўся да ўсяго тэксту», — паведаміў Анатоль Бутэвіч.

Дванаццаты раздзел пакінуты пустым. «Я хацеў бы, каб чытач сам знойшоў выснову, — зазначыў Рышард Курыльчык. — Ён глядзіць на Бога, Сына Божага, Чалавека, які жыве ў той эпосе. Ён павінен сам адказаць сабе на пастаўленыя пытанні. Тоё, у што я веру і як, гэта мая гісторыя, прыватныя пытанні і прыватныя адказы. Я нічога не хачу яму казаць».

IN MEMORIAN

НЕ СТАЛА ЛЭДЗІ БЕЛАРУСКАЙ РОК-МУЗЫКІ...

Анатоль МЯЛЬГУЙ

Калі даводзілася гаварыць пра лёсі беларускіх рок-музыкантаў, то заўсёды радаваўся, што ўсе жывыя і здаровыя, ва ўсіх іх яшчэ шмат магчымасцяў зрабіць нешта важкае для беларускай культуры. Але на мінульм тыдні тое бесклапотнае пачуццё моцна пахінулася, змянілася на роспач: заўчасна пайшла з жыцця вядомая беларуская рок-спявачка і журналістка Вольга Самусік...

З Вольгай Самусік мне давялося пазнаёміцца спачатку завочна, як з ініцыятарам дыскусіі «Что есть она — музыка белорусская?» («Музикальная газета» № 12, 2005). Тады пазыція журналісткі і некоторыя выказванні, якія былі зроблены Вольгай у палемічным запале, падаліся не зусім карэктнымі ў адносінах да ўдзельнікаў дыскусіі, да шляху развіцця айчыннай рок-культуры. Мне закарцела пазнаёміцца з Вольгай для ўдакладнення пазіцый. На жаль, спачатку такой магчымасці не выпадала: перашкаджалі неадкладныя справы і тое, што Вольга — маладая таленавітая

Вольга з сястрой

Вольга з гуртом BN

журналістка — пачала выпрабоўваць сябе ў якасці вакалісткі ў беларускіх рок-гуртах. Мне нічога не заставалася, як зрабіць палеміку з думкамі Вольгі ў «Музикальной газете» пад рубрыкай «Что есть она — музыка белорусская?» цэнтральнай у маім музична-культуралагічным эсэ «Музыка моўнага рэзістансу» («Дзеяслоў №22»).

Але наша знаёмства ўсё ж адбылося сам на сам. Гэта здарылася, калі В. Самусік рыхтавала інтэрв'ю з вядомым мінскім музыкантам Андрэем Плясанавым. Я зайдоў у гості да Андрэя і там, з ініцыятывы гаспадара, мы пазнаёміліся з Вольгай. Пару хвілін размовы хапіла, каб паразумешацца і ўпэўніцца, што мы амаль аднадумцы ў пытаннях перспектыв айчыннай культуры...

Далей сустрэчы з Вольгай адбываліся на фестывальных пляцоўках па ўсёй Беларусі і за яе межамі. Так, напрыклад, упершыню ѹбачыў Вольгу Самусік у якасці салісткі гурта «Zygomont Vaza» на беларуска-украінскім рок-фесте «Bee Free» ў Львове. Сапраўдная ж вядомасць да Вольгі прыйшла пасля выбуховага выступлення гурта «Тарпач» на фестывалі «Рок-кола», які адбыўся ў Наваполацку ў 2007 годзе. Вольга Самусік у той час замяніла ў гурце Святлану Сугаку. Мне давялося быць у складзе журы і бачыць, як реагавалі сябры журы

на песні ў яе выкананні: гурт яе вакалістку як адзін віталі самымі шчырымі аплодысментамі і стоячы! Усе адзначалі ту юную ролю, якую ўнесла ў перамогу гурта «Тарпач» Вольга: яе магутны рок-вакал надаваў песням то рысы жаноцкай неабароненасці, то пісіхадэлічнай вобразнасці, то становіўся неабмежавана драйвавым і нават агрэсіўным.

Пасля ж абвяшчэння вынікаў «Рок-кола», на якім «Тарпач» быў узнагароджаны Гран-пры, шчаслівая Вольга выйшла да арганізатораў і журы фесту. Дзяўчына была апранута ў канцэртную сукенку і пальчаткі, што надавала Вользе артыстычна-багемнага шарму. Яна яшчэ не адышла ад канцэртнага адэрнالіну, але была ў гуморы і жартавала. Гэты настрой перадаваўся ўсім, хто ўдзельнічалі ў пасляканэртнай сустрэчы. Тады я падумаў пра Вольгу: «Сапраўдная лэдзі беларускага року!»

Потым былі сустрэчы на канцэртах гурта «:B:N», узнагарода рок-каронаі на намінацыі «Рок-князёўна» на «Рок-каранацыі-2007». Паўсюль Вольга ўкладвала ў песні часцінку свайго таленту, сваёй музичнай душы...

Трагічны лёс абарваў жыццё таленавітай спявачкі і журналісткі Вольгі Самусік. Але тое, што яна зрабіла для сучаснай беларускай культуры, не дазваляе гаварыць пра Вольгу ў мінульм часе. Думаю, што гурт «Тарпач» у цяперашнім яго складзе давядзе справу да выдання дыска з вакалам Вольгі, апублікуе яе відэа.

Выдатны талент, трагічны лёс. Бываіце, Вольга...

бібліятэка ў тваёй хаце 10 гадоў у сеціве

Аб'яднанне «Bialoruskie Towarzystwo Historyczne», Польша, 15-449, Беласток,
вул. Пролетаріацка, 11. Рэгістрацыйны нумар: 0000100142

 камунікат.org
Беларуская Інтэрнэт-Бібліятэка

6 000 кнігаў, газетаў і часопісаў • размовы пра культуру і літаратурныя радыёперадачы • навінкі выдавецкага рынку

Новы Час

Агульнапалітычна
штотыднёвая газета
Выдаецца з сакавіка 2002 г.

Галоўны рэдактар
Кароль Аляксей Сцяпанавіч

Зарэгістравана Міністэрствам інфармацыі РБ. Пасведчанне
аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНИК: Мінская гарадская арганізацыя
ГА ТБМ імя Ф.Скарыны. Адрас: 220005, г. Мінск, вул.
Румянцава, 13. Тэл.: 284-85-11.

ВЫДАВЕЦ: Прыватнае выдавецкае ўнітарнае прадпрыемства «Час навінаў». Пасведчанне №64 ад 12.01.2007 г.

АДРАС РЭДАКЦЫІ ВЫДАЎЦА:
220113, г. Мінск, вул. Мележа, 1-1234.
Тэл.: +375 29 651 21 12, +375 17 268 52 81.
novychas@gmail.com; www.novychas.org

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет».
г. Мінск, вул. Халмагорская, 59 А.
Замова № 1293

Падпісана да друку 17.12.2010. 8.00.

Наклад 6000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы
пазыцыі аўтараў.

Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час»
абязвязковая.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе мастацкія творы.
Чытальская пошта публікуецца паводле рэдакцыйных меркаванняў.